

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Role Salesiánského střediska mládeže a trávení
volného času dětí**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Jana Knosová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Hrušková, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Role Salesiánského střediska mládeže a trávení volného času dětí*“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 4. 2017

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Martině Hruškové, Ph.D., za cenné rady, informace a odbornou pomoc při zpracovávání práce. Dále bych chtěla poděkovat Salesiánskému středisku mládeže v Českých Budějovicích, které mi umožnilo provést výzkum. Také děkuji komunikačním partnerům, kteří byli ochotni podílet se na mém výzkumu. V neposlední řadě děkuji svým rodičům za podporu v průběhu celého studia.

Role Salesiánského střediska mládeže a trávení volného času dětí

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá otázkou, jaká je role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí v Českých Budějovicích. Hlavním cílem této práce je zjistit jaké volnočasové aktivity Salesiánské středisko mládeže poskytuje, a jaké volnočasové aktivity dětí preferují. Dalším cílem je také zjistit motivaci dětí, kteří přichází na volnočasové programy do Salesiánského střediska.

Práce je složena z teoretické a výzkumné části. Teoretická část je rozdělena do pěti podkapitol. První podkapitola se zabývá seznámením se Salesiány, a také představuje jejich zakladatele Dona Boska. Dále se tato podkapitola zabývá vznikem první Oratoře, a v neposlední řadě se také věnuje preventivnímu stylu a principům salesiánské výchovy. Druhá podkapitola se zabývá seznámením se Salesiánským střediskem mládeže v Českých Budějovicích. Třetí podkapitola se věnuje činnostem střediska. Je zde vyjmenován program volnočasových nabídek, které středisko poskytuje. Čtvrtá podkapitola definuje volný čas, jeho funkci, možnosti trávení volného času a rizika, který volný čas přináší. Poslední pátá podkapitola teoretické části se zabývá sociální prací nejen s dětmi a mládeží, ale i s rodinami v Salesiánském středisku mládeže.

Empirická část se již zabývá samotnými výsledky výzkumu. Hlavní výzkumná otázka zněla: „Jaká je role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí?“ Hlavní výzkumná otázka byla rozdělena do dvou dílčích výzkumných otázek: „Z jakého důvodu navštěvují děti Salesiánské středisko mládeže?“ „V čem dětem pomáhá návštěva Salesiánského střediska mládeže?“

Pro zjištění potřebných informací byl proveden kvalitativní výzkum za použití metody dotazování, a techniky polostrukturovaného rozhovoru. Výzkumný soubor byl zvolen s použitím kvótního účelového výběru. Komunikační partneři byli vybráni z otevřeného klubu Oratoř, ve věku 10-15 let. Výzkumný soubor byl tvořen 5 komunikačními partnery, kteří byli ochotni se na výzkumu podílet.

Výzkum proběhl ve dvou fázích. Nejdříve byl proveden předvýzkum, a poté samotný

výzkum. Rozhovor byl nahráván na diktafon a doslovně přepsán. Získaná data byla vyhodnocena pomocí tzv. trsů. Výsledné údaje byly strukturovány podle jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

Výzkum přinesl odpovědi na stanovené otázky. Bylo zjištěno, že děti navštěvují středisko, protože jim poskytuje zázemí (prostor), kde si mohou bez obav hrát, a na pracovníky se mohou kdykoliv obrátit s prosbou o radu či pomoc. Dále také dětem dává prostor pro navázání nových kamarádkých vztahů, a umožňuje jim tyto vztahy prohloubit. Středisko poskytuje také pomoc ve vzdělávání, a to formou volnočasového programu Doučování.

Z výzkumu tedy vyplynulo, že role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí je velmi důležitá. Snaží se dětem ukázat, jak smysluplně mohou trávit svůj volný čas.

Výsledky bakalářské práce mohou sloužit k další práci s dětmi a mládeží. Případně mohou být poskytnuty na setkání Národní rady Salesiánů, kde se projednávají záležitosti v oblasti práce s dětmi a mládeží.

Klíčová slova

děti a mládež; nízkoprahovost; Salesiánské středisko mládeže; sociální práce; volný čas;

The Intention of the Salesian Youth Center and Leisure Activities for Children

Abstract

This bachelor thesis engages with the question what is the role of the Salesian Youth Centre in how the children spend their leisure time in České Budějovice. The main aim of this thesis is to find out which leisure activities the Salesian Youth Centre offers and which leisure activities the children prefer. Another aim is also to find out the motivation of children who come to participate in leisure activities of Salesian Youth Centre.

The thesis consists of theoretical and empirical part. The theoretical part is divided into 5 subchapters. The first subchapter deals with the introduction of Salesians and also introduces their founder Don Bosco. Moreover, this subchapter deals with the foundation of the first Oratory and last but not least it elaborates on precautionary style and principles of the salesian upbringing. The second subchapter engages with the introduction of the Salesian Youth Centre in České Budějovice. The third subchapter deals with the activities of the Centre. There is listed the programme of leisure activities the Centre provides. The fourth subchapter defines the leisure time, its function, the possibilities of leisure time and also the risks which leisure time brings. The last, fifth subchapter of the theoretical part deals with social work in the Salesian Youth Centre, not only with children and adolescents, but also with families.

The empirical part deals solely with the results of research. The main research question read: “What is the role of the Salesian Youth Centre in how children spend their leisure time?” It was divided into two particular research questions: “What is the reason of children visiting the Salesian Youth Centre?” and “How is the visit of the Salesian Youth Centre helpful for the children?”

To acquire the needed information, qualitative research was made, by using the method of questioning and the technique of half-structured interview. The research set was chosen with the use of purpose-built quota sampling. The communication partners of the age 10-15 were chosen from the open club Oratory. The research set consisted of 5 communication partners, who were willing to participate in the research.

The research came through in two phases. At first a pre-research was made, then the research itself. The interview was shot on dictaphone and rewritten word for word. The acquired data were evaluated by means of so called tussocks. The resulting data were structured by particular research questions.

The research brought answers to the stated questions. It was found out that the children visit the Centre because it provides them with background, where they can securely play and contact the workers with any question for advice or help. The Centre provides the help with education as well, in the form of leisure programme Tutoring.

From the research emerged that the role of the Salesian Youth Centre is very significant in the leisure time of children. It tries to show the children, how meaningfully they can spend their leisure time.

The results of the bachelor thesis can be used to further work with the children and adolescents. Eventually they can be also provided at the meeting of the National council of Salesians, where are the matters of working with children and adolescents discussed as well.

Key words

children and adolescents; low threshold; Salesian Youth Centre; social work; free time

Obsah

Úvod.....	10
1 Současný stav	10
1.1 Salesiáni Dona Boska	10
1.1.1 Don Bosco	11
1.1.2 Oratoř Dona Bosca	14
1.1.3 Preventivní systém Dona Bosca	17
1.1.4 Principy salesiánské výchovy.....	18
1.2 Salesiánské středisko mládeže – DDM České Budějovice.....	20
1.2.1 Historie Salesiánského střediska mládeže v ČB.....	21
1.3 Činnosti Salesiánského střediska	22
1.3.1 Otevřené kluby	23
1.3.2 Zájmové kroužky.....	25
1.3.3 Dobrovolníci a praktikanti.....	25
1.3.4 Chaloupky.....	26
1.4 Volný čas	26
1.4.1 Funkce volného času	27
1.4.2 Pedagogika volného času	27
1.4.3 Možnosti zařízení pro zájmové vzdělávání	28
1.4.4 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže	28
1.5 Sociální práce ve středisku	29
2 Cíl a výzkumné otázky.....	30
2.1 Cíl práce.....	30
2.2 Hlavní výzkumná otázka	30
2.2.1 Dílčí výzkumné otázky.....	30
3 Metodika	31
3.1 Strategie výzkumu	31

3.2	Popis výzkumného nástroje	31
3.3	Popis a výběr výzkumného souboru	32
3.4	Způsob zpracování dat	32
3.5	Předvýzkum	33
3.6	Etické aspekty výzkumu	33
3.7	Časový harmonogram	33
4	Výsledky	35
4.1	Vyhodnocení dílčích výzkumných otázek	36
4.1.1	Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 1	36
4.1.2	Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 2	41
5	Diskuze.....	45
6	Závěr	50
7	Seznam použitých zdrojů	51
8	Seznam zkratk	54
9	Seznam tabulek	55
10	Přílohy	56

Úvod

Téma bakalářské práce si autorka vybrala na základě svého dlouhodobého zájmu o práci s dětmi a mládeží ve volném čase, v níž vidí důležitou součást výchovy a vzdělávání. Práci s dětmi a mládeží vnímá jako oboustranně obohacující a bohumilou činnost. Tato činnost obohacuje a utváří nejen osobnost dítěte, ale také utváří a formuje osobnost vychovatele. Autorka se domnívá, že výchova dětí, a jejich způsob trávení volného času, je velmi důležitý pro jejich osobnostní a mravní rozvoj. Děti, ale i dospívající mládež, potřebují ke svému rozvoji v životě výchovný vzor (autoritu), ke kterému mohou vzhlížet, od kterého se mohou učit, a obrátit se na něj s jakýmkoliv trápením. Autorka si myslí, že právě tento výchovný vzor mají děti a mládež k dispozici, když svůj volný čas tráví smysluplně v zařízeních, která nabízí svým pestrým výběrem řadu volnočasových aktivit a zájmových činností.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké volnočasové aktivity Salesiánské středisko mládeže poskytuje, a jaké volnočasové aktivity děti preferují. Dalším cílem práce je zjistit motivaci dětí, které navštěvují volnočasové programy v Salesiánském středisku mládeže.

1 Současný stav

Kdo chce svůj život zasvětit něčemu velikému a posvátnému, ať vychovává mládež.
(Don Bosco)

Na začátku své bakalářské práce bych ráda objasnila, kdo to vlastně jsou Salesiáni Dona Boska, a jejich zakladatele Dona Bosca, který je pro mě velkým vzorem.

1.1 Salesiáni Dona Boska

Salesiáni Dona Boska neboli Společnost svatého Františka Saleského je kongregace v katolické církvi, kterou založil italský kněz Jan Bosko (Don Bosco 1815-1888), a v současnosti kongregaci vede jeho nástupce Don Ángel Fernández Artime (Salesiáni Dona Boska, © 2016).

Tato kongregace Salesiáni Dona Boska (© 2016) se věnuje výchově a vzdělávání mládeže ve volném čase. S tímto účelem je provozována celá řada salesiánských středisek mládeže, a podnikáno mnoho zajímavých aktivit pro děti a mládež (Salesiáni Dona Boska, © 2016).

1.1.1 Don Bosco

Don Bosco je velmi významný člověk, který byl nejen zakladatelem Salesiánské kongregace (Salesiáni Dona Boska), ale i Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů a další společenství salesiánské rodiny (spolupracovníků) (Brocardo, 1999).

Don Bosco se narodil v roce 1815 v Itálii nedaleko Turína, v osadě Becchi (v obci Castelnuovo) (Bosco, 2007). Narodil se do chudobné, ale velmi zbožné a pracovité rodiny (Bosco, 2007). Když bylo Donu Boscovi 2 roky, jeho otec umřel na těžký zápal plic, proto byl vychováván jen svojí milovanou matkou (Bosco, 2007).

Donovo rané dětství bylo stejné jako dětství všech chudých rolnických rodin v tom kraji (Schiélé, 1999). Pro děti bylo úkolem zvládnout základy gramotnosti, a co nejdříve jít pomáhat s prací na pozemku (Schiélé, 1999).

Výchova matky Markéty byla náboženská, jedním nejčastěji používaným rčením bylo – Bůh tě vidí (Bosco, 2004). Nechávala svým chlapcům volnost v pohybu, ale když je přistihla, jak se perou nebo hádají, vždy je láskyplně napomenula (Bosco, 2004). Jeho maminka měla rákosku (obyčejný proutek) v rohu v kuchyni, ale nikdy ji nepoužila, protože vždy klukům hned odpustila, když u nich viděla náznak lítosti a polepšení (Bosco, 2004). A právě tato mateřská láska byla první hodnotou, která obohatila osobnost Dona Bosca a stala se stabilním základem jeho osobnosti (Bosco, 1994). Don Bosco neměl možnost poznat a porovnat jaký je rozdíl mezi láskou otce a matky, a proto si potom mezi hochy počínal stejně, byl jim matkou a otcem zároveň (Bosco, 1994).

Pětiletý Bosco se venku pohyboval mezi staršími kluky, a nejednou se vracel domů s odřenými koleny nebo zakrvácenou tváří, a maminka mu domlouvala, zda za těmi kluky musí chodit, když jej potom zbijí (Bosco, 2004). Ale Don Bosco říkával mamince, že si myslí, že v jeho přítomnosti jsou kluci hodnější a nemluví sprostě (Bosco, 2004).

Předtím, než začal Don Bosco v devíti letech chodit do školy, se mu zdál sen, který se stal důležitou událostí jeho i matčina života (Bosco, 1994). Tímto snem vstupuje do jeho života Panna Marie a hluboce jej poznamená (Bosco, 1994).

Boscovi se zdálo, že se ocitá na velice prostorném dvoře, kde se bavilo mnoho chlapců – někteří se smáli, jiní si hráli, ale také tam byli tací, kteří si nadávali a kleli (Bosco, 2007). Janovi se nelíbilo, jak hrubě užívali Boží jméno, protože byl vychováván v úctě k Bohu,

a proto přiběhl mezi chlapce a snažil se je umlčet (Bosco, 2007). Aby viděli, že svá slova myslí vážně, přidal i několik ran pěstí (Bosco, 2007).

V tom okamžiku se objevil muž vzbuzující úctu a řekl: „Přátele nezískáš ranami, ale laskavostí a láskou k bližnímu.“ „Povídej si s nimi a vysvětli jim, že hřích je něco špatného“ (Schiélé, 1999). Zmatený a vystrašený Bosco odpověděl, že je jen chudý, nevzdělaný chlapec a že nedovede hovořit k takovým uličníkům o náboženství (Schiélé, 1999). Donu Boskovi toto připadalo nemožné, ale pán mu pověděl, aby jej poslechnul a učil se (Bosco, 2007). Slíbil, že mu dá učitelku matku národa, a pod jejím vedením se stane moudrým (Bosco, 2007).

A v tom snu se mu zjevila vznešená paní, oděná pláštěm, Panna Maria, která mu pokynula a řekla, aby se podíval okolo sebe (Bosco, 1994). Když se Don rozhlídl, místo chlapců byly na dvoře všechny možné druhy zvířat (Bosco, 1994). Panna Maria mu řekla, že toto je jeho pole, kde musí pracovat: „Staň se pokorným, statečným a silným, a co uvidíš, že se nyní stane s těmito zvířaty, musíš udělat i pro mé syny“ (Bosco, 1994). Znovu se Don rozhlídl a místo divoké zvěře uviděl krotké beránky, kteří radostně skotačili (Bosco, 2004). Don tomu nerozuměl, ale Maria mu řekla, že až přijde čas, tak všechno pochopí (Bosco, 1994).

Když Don Bosco ve snu viděl tolik chlapců a dostal příkaz, aby se o ně postaral, tak si řekl, proč nezačít hned? Některé hochy znal a hrával si s nimi, někteří byli dobří, ale někteří byli zhrublí a sprostí, ale většinou to všichni byli hoši ze sousedství (Bosco, 2004).

Vyučování na základní škole, bylo v době Dona Bosca rozdílné, začínalo 3. listopadu a končilo 25. března (přes zimní období, kdy není tolik práce venku na polích) (Bosco, 2004). Všem dětem se základnímu vzdělání nedostávalo, např. Donův starší bratr Antonín byl negramotný, neboť pomáhal rodičům od útlého dětství na poli (Bosco, 2004). Maminka Dona měla strach poslat ho poslat do školy, protože do Castelnova to bylo pěšky 5 kilometrů, proto se rozhodla, že Don bude chodit do školy do nedaleké vesničky Capriglio, aby se naučil základům, jako je čtení a počítání (Bosco, 2007).

Do první třídy základní školy začal chodit Don Bosco v devíti letech a následující zimu chodil do druhé třídy (Bosco, 2014). Když měl Don nastoupit do třetí třídy, byl jeho starší bratr Antonín zásadně proti (Bosco, 2014). Maminka Markéta usoudila, že bude lepší, když Don odejde z domu, aby mu Antonín neublížil (Bosco, 2014). Don v jedenácti

letech odchází hledat práci na statek Moglia, kde se přes den opravdu velmi snaží udělat kus práce, a po nocích čte při svíčkách knihy (Bosco, 2014). Na statku byl Don tři roky, ale nebyl spokojený, chtěl jít studovat, proto se vydal na cestu domů (Bosco, 2014).

Bosco se už v dětství snažil získat pozornost svých kamarádů pro náboženská témata, a to dělal jednoduchým způsobem (Kaplánek, 2012). V zimě se ve většině rodin večery trávily ve chlévě, protože to byla nejteplejší místnost z celého stavení (Bosco, 2004). Ženy tam šily, muži opravovali náradí a Don tam předčítal knihy, které mu půjčoval jeho učitel (Bosco, 2004). Don Bosco četl fantastické příběhy a vyprávěl nejen o dobrodružství, které vyčetl z knih, ale vyprávěl i o tom, co si zapamatoval z kázání kněze ze mše svaté, nebo z katechismu, a o jeho kázání byl veliký zájem (Bosco, 2007). Mnohdy se k chlapcům přidávalo i mnoho dospělých, aby si poslechli příběhy malého chlapce, a ve chlévě bývala tlačenice (Bosco, 2004). Don Bosco se vždycky se všemi na začátku před vyprávěním, a na konci (předtím, než se vydali do svých domovů), pomodlil Zdrávas Maria (modlitbu k Panně Marii) (Bosco, 2004).

Výjimečné paměti a znalostí Dona Bosca, si jednoho dne všiml kněz Don Calosso, při návratu domů z poutě a nabídnul Boscovi bydlení a vzdělávání, které Don přijal s radostí (Bosco, 2007). Kněz Calosso bohužel po roce zemřel, a Don Bosco odešel studovat na kněze (Bosco, 2007).

Po tom, co Don Bosco složil úspěšně všechny zkoušky, a stal se knězem, dostal hned několik nabídek pracovních míst (Bosco, 2007). Jedna z nich byla velmi dobře placená, jako soukromý učitel v bohaté rodině, ale Don Bosco s díky odmítnul a šel do konviktu doplnit studia morálky (jak správně žít křesťanský život) a kazatelství (Bosco, 2007).

Boscův duchovní vůdce byl kněz Don Caffaso, který Dona Bosca doprovázel a radil mu v jeho kněžském povolání (Bosco, 2007). Caffaso brávil Dona Bosca s sebou do věznice, kde Don spatřil spoustu zdravých, inteligentních chlapců (ve věku od 12-ti do 18-ti let), kteří tam zahálí (Bosco, 2007). Don Bosco zjistil, že velmi často se dostali chlapci za mříže, protože byli ponecháni sami sobě, nikdo je nevychoval, nevedl k víře a k morálním zásadám (Bosco, 2007). Všiml si, že chlapci, kteří přichází do Turína hledat práci, nemají kde bydlet, těžko shání práci, a mnozí z nich se dostávali do vězení za drobné krádeže (Sklenář, 2012).

Tito chlapci potřebovali venku přítele, který by jim pomohl, učil je stát se lepším člověkem (Bosco, 2007). S touto myšlenkou Don Bosco začíná pracovat s mladými chlapci na ulici (Bosco, 2007). Snaží se k těmto chlapcům najít cestu, protože je prvně odmítaný, nechtěný v jejich společnosti (Kaplánek, 2012).

Don Bosco poznává v kostele 16-ti letého chlapce Bartoloměje, který vyrůstá bez rodičů (Bosco, 1999). Nabízí mu možnost naučit se něco z katecheze a základní znalosti (čtení, psaní), kterou chlapec přijímá s radostí, a brzy se k němu přidávají další chlapci z ulice (Bosco, 1999). Bosco nemá pro chlapce zázemí (prostor), ale učí je základním znalostem trivie (čtení, psaní, počítání) a katechismu (Bosco, 1999). Don Bosco potkává v kostele další mladíky, kteří přišli do Turína za prací (Bosco, 2004). Tito mladíci v kostele spali u kázání, tak je potichu Bosco probudil a vzal si je do sakristie. Tam se od nich dozvěděl, že mladíci knězi nerozumí, co říká (Bosco, 2004). Don Bosco se s nimi nejdříve krátce pomodlil, a poté měl kázání, kterému chlapci rozuměli, protože bylo živé, zajímavé, plné informací (Bosco, 2004).

1.1.2 Oratoř Dona Bosca

Roku 1844 začal Don Bosco kolem sebe shromažďovat chlapce, kteří přicházeli do velkoměsta za prací a snažil se je zaujmout tím, co se jim líbilo, aby mohl jejich jednání usměrňovat (Kaplánek, 2012). Takto vznikla tzv. oratoř, místo, kde se pravidelně každou neděli, scházel s mladými lidmi, modlil se s nimi, učil je katechismus, ale také si s nimi hrál (Kaplánek, 2012). Don Bosco dostal svolení, scházet se s chlapci na dvoře konviktu, protože zatím neměl místo, kde by se mohli scházet (Bosco, 2007). Tam si s chlapci hrál, učil je a poskytoval jim i malé občerstvení (rozdával jim chleby) (Bosco, 2007). Dvůr byl ale za chvíli pro chlapce těsný, a zájemců o oratoř přibývalo (počet chlapců se rozrostl na několik stovek) (Bosco, 2007).

V létě roku 1844 dokončil Bosco svá studia a byl jmenován duchovním správcem v institutu pro dívky s ohroženou mravní výchovou (Bosco, 2014). Tento útulek pro dívky založila markýza Barolová, která Donu Boscovi povolila ve dvou místnostech sdružování jeho chlapců (Schiélé, 1999). Postupem času začalo markýze vadit, jak jsou Boscovi chlapci hluční, a nevrhalo to dobrý společenský dojem na městské obyvatelstvo (Schiélé, 1999). Don Bosco se tedy s chlapci scházel na veřejných prostorech pod širým nebem, na různých místech (Kaplánek, 2012). Chlapce vzdělával v základech trivie a katecheze, chodil s nimi na bohoslužby a hrál hry (Kaplánek, 2012).

S rostoucím počtem účastníků bylo nutné hledat prostor, kde by se tyto aktivity mohly pravidelně provozovat a nerušeně rozvíjet. Takové místo našel Don Bosco v části Turína nazývané Valdocco, kde se v současnosti nalézá salesiánský areál s kostelem Panny Marie Pomocnice křesťanů (Kaplánek, 2012, s. 20). Toto místo nazval Don Bosco také oratoř, která podle něj měla plnit funkci domova, hřiště, školy a farnosti (Kaplánek, 2012). Tyto jednotlivé funkce napomáhají ve výchově chlapců (Bosco, 1994).

Domov znamená, že oratoř je otevřeným domovem pro každého (Sklenář, 2012). Každý příchozí by se měl cítit osobně přijímán a vítán (Sklenář, 2012).

Hřiště je prostor pro radostné setkávání s přáteli, místo, kde mohou hrát hry a bavit se s kamarády (Sklenář, 2012).

Škola je prostorem pro vzdělávání (Sklenář, 2012). V mimoškolní oblasti lze sem zahrnout nejen rozvíjení zájmů, ale také výuku k samostatnosti, a k tomu, jak obstat v životě (Sklenář, 2012). Do vzdělávání patří i náboženské vzdělávání (Sklenář, 2012).

Farnost je prostorem pro spirituální (duchovní) růst jednotlivce, a také prostorem k utváření vlastního názoru na základní životní otázky (Sklenář, 2012).

V knize Bosca (2006) byly tyto jednotlivé funkce definovány jako plán výchovy. Chlapci potřebují vzdělání a práci, která jim zajistí budoucnost (sociální potřeby) (Bosco, 2006). Potřebují rodinné prostředí, kde by se cítili doma a milováni (Bosco, 2006). Také čas na hru, kde by se mohli rozptýlit a prostor k rozvinutí svých schopností a síly (psychologické potřeby) (Bosco, 2006). Poslední potřebou je setkávat se s Bohem, a poznat, že jejich život má smysl (křesťanské potřeby) (Bosco, 2006).

Brzy se Boscova vize oratoře začala naplňovat a již v roce 1847 cítil nutnost rozšířit svoji nabídku (Kaplánek, 2012). *Nouze chudých učňů ho přivedla k tomu, že jim začal poskytovat nejen zábavu a poučení ve volném čase, ale také ubytování, stravování a soustavné vzdělávání. Těžiště jeho práce se tak postupně přesunulo z nedělních setkání s chlapci, kteří do oratoře pouze přicházeli, na soustavnou výchovu těch, kteří u něho bydlili (Kaplánek, 2012, s. 20).*

Don Bosco se pokoušel změnit i sociální situaci, ve které se chlapci nacházeli (Kaplánek, 2012). Spousta chlapců neměli řádně uzavřené smlouvy se zaměstnavateli a jejich mistry (Kaplánek, 2012). Don Bosco prosazoval jejich práva na uzavření smluv, a na kvalitnější

pracovní podmínky. Zastával se chlapců, aby nepracovali 12 hodin denně, ale méně (Kaplánek, 2012). Když Don Bosco viděl, že mnozí chlapci zůstávají dokonce bez možnosti vyučit se, začal sám zakládat učňovské školy, kde se chlapci mohli naučit nejrůznějším řemeslům (Kaplánek, 2012). První ze založených řemesel byly krejčovská a obuvnická dílna, která byla přímo v oratoři (Bosco, 2004). Mistrem jim prvně byl sám Don Bosco, který byl v tomto řemesle vyučen, pak předal své mistrovské dílo vrátnému oratoře (Bosco, 2004). Další byla založena knihvazačská dílna, a poté také truhlářská dílna (Bosco, 2004). Po dlouhých bojích s úřady se podařilo Donu Boscovi také pořídit povolení pro 5. dílnu, a tou byla tiskárna (Bosco, 2004). Do těchto učebních oborů chodili Boscovi chlapci dobrovolně, nikoho do nich nenutil a samotné rozhodnutí o volbě vyučení nechal na chlapcích (Bosco, 2004).

Don Bosco byl přesvědčen, že mnoho chlapců je Bohem povoláno ke službě v církvi. Proto se zaměřil na vyhledávání těchto mladých mužů (Kaplánek, 2012, s. 20). Našli se chlapci, kteří se stali řeholníky, jiní zůstali laiky (Bosco, 2007). Společně s Donem Boscem se stali v oratoři svým kamarádům vzorem křesťanského života (Bosco, 2007). Z těchto věrných a spolehlivých spolupracovníků vyrostla první skupina salesiánů, kteří se zavázali soukromým slibem, že se budou trvale podílet na díle Dona Bosca (Kaplánek, 2012). Chlapec jménem Ascanio Savio oblékl kleriku, a pomáhal Boscovi v oratoři s učením a výchovou chlapců (Bosco, 2004). Později (po 4 letech) musel odejít do semináře, kde se stal diecézním knězem, ale na Dona Bosca s láskou vzpomínal jako na svého otce (Bosco, 2004).

Boscovi nejvíce záleželo na oratoři a na výchově chlapců, na které neúnavně pracoval, a přemýšlel, jak v díle pokračovat, jak jej rozšířit, aby se zachovalo (Bosco, 2004). V zimě 1854 dostal nápad o založení kongregace, o kterém řekl svým chlapcům (Bosco, 2004).

V prosinci 1859, teprve po mnoha letech úsilí, se salesiáni stali skutečnou řeholní společností schválenou papežem (Kaplánek, 2012). Bylo 17 zakládajících členů, a jejich počet se rozrůstal (Kaplánek, 2012). Salesiáni se rozvíjeli i v době, která nebyla pro církevní instituce velmi příznivá, a to hlavně díky jejich zaměření v sociální oblasti (Kaplánek, 2012).

Don Bosco s pomocí spolupracovníků nechal vystavět kostel Panny Marie Pomocnice, a také založil kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice (řádové sestry, které vychovávají dívky na okraji společnosti) (Bosco, 2014).

Don Bosco se nespokojil s realizací výchovného programu na území Itálie, a tak postupně vznikaly Salesiánské misie, které se rozšiřovaly do celého světa (Kaplánek, 2012).

Své poslední síly věnoval shánění finančních prostředků pro stavbu kostela Sacro Cuore naproti nádraží Termini v Římě. Zemřel půl roku po vysvěcení tohoto kostela, 31. ledna 1888 (Kaplánek, 2012, s. 21).

1.1.3 Preventivní systém Dona Bosca

Pro salesiánskou výchovu se používá název preventivní systém, protože výchova je postavena na předcházení negativním jevům (Sklenář, 2012). Myšlenka prevence (předcházení negativním společenským jevům) má kořeny hluboko v historii (Kaplánek, 2012). O prevenci mluví již sv. Augustin, který tvrdí, že se má chudobě spíše předcházet než proti ní bojovat (Kaplánek, 2012). Z různých oblastí prevence nás u preventivního výchovného stylu salesiánů zajímá především prevence sociálně patologických jevů (Kaplánek, 2012). Základ tohoto druhu prevence vytvořil německý pedagog Johann Heinrich Pestalozzi, který začal zřizovat „záchranné domy“ – jednalo se o křesťansky motivovanou sociální aktivitu (Kaplánek, 2012). Úkolem těchto domů bylo předejít kriminalitě dětí, a přitom jim pomoci po všech stránkách – materiálně, pedagogicky, psychologicky a nábožensky (Kaplánek, 2012).

Don Bosco napsal sešit s názvem *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (Preventivní systém výchovy mládeže, 1877), který obsahuje základní zásady jeho výchovného přístupu (Kaplánek, 2012). V této své brožurce, jak uvádí Kaplánek (2012), staví do protikladu dva přístupy k člověku a k výchově. Jeden z těchto přístupů se nazývá represivní, a druhý je preventivní (Kaplánek, 2012). *Represivní systém je založen na přesně stanovených právech a povinnostech, jejichž dodržování se vynucuje kontrolou a sankcemi. Preventivní systém je naproti tomu založen na důvěře a motivaci. Vychovatel nehrozí tresty, ale snaží se vychovávaného získat pro pozitivní aktivitu, a tak předcházet sociálně patologickým jevům* (Kaplánek, 2012, s. 22).

Lidé, kteří se zabývali výchovou a pomocí mladým lidem, měli na vybranou mezi těmito dvěma způsoby výchovy (Kaplánek, 2012). Represivní výchovný styl, založený na kázni, byl realizován ve veřejném školství, zatímco v církevních výchovných zařízeních panoval familiární styl, inspirovaný rodinou, nazývaný preventivní (Kaplánek, 2012). Don Bosco byl zastáncem výchovy, která měla svůj vzor v rodině, a aniž to věděl,

pokračoval v myšlenkách Pestalozziho, který prosazoval rodinný princip ve veřejné výchově, a snažil se své chovance připravit k budoucímu zaměstnání jako jejich „otec a matka“ (Kaplánek, 2012).

Pojem prevence byl u Dona Bosca dvojnásobný; obsahoval totiž jak rozměr motivační, tak i omezující (Kaplánek, 2012). Ve svém preventivním systému uplatňoval nejen důvěru (motivující), ale i bdělost (omezující) (Kaplánek, 2012). Důvěra rozvíjí pozitivní síly a bdělost zamezuje zlému ještě předtím, než k němu může dojít (Sklenář, 2012).

Když se Don Bosco pokoušel pomáhat mladým lidem, přesvědčil se, že chlapci jeho důvěry často zneužili, ovšem na druhé straně viděl, že v jeho přítomnosti, či přítomnosti jiného dospělého, se chlapci neodvážejí dopouštět se nespravedlnosti, násilí nebo jiných negativních projevů (Kaplánek, 2012). Motivační dimenzi opíral Don Bosco o své kněžské poslání (Kaplánek, 2012). Byl přesvědčen o tom, že v každém mladém člověku je „dobré jádro“ (zrno dobra), a že každý mladý člověk je schopen rozvíjet svůj život s Bohem (Kaplánek, 2012).

Don Bosco uvědoměle pracoval jak na rovině pedagogické, tak i na rovině sociální (Kaplánek, 2012). Pedagogickou rovinu prevence představoval samotný výchovný proces (Kaplánek, 2012). Cílem výchovné činnosti bylo vychovat „dobré křesťany a poctivé občany“ (Kaplánek, 2012). Bosco usiloval o to, aby se mladí lidé mohli ve společnosti uplatnit (Kaplánek, 2012). V sociální dimenzi preventivního systému se jedná o fyzickou pomoc, péči o zdraví svěřenců, o jejich přípravu na práci a zprostředkování základních hodnot (Kaplánek, 2012). Bosco se snažil přemoci, nebo omezit, možná fyzická i psychická nebezpečí, a předcházet sociální exkluzi (Kaplánek, 2012). *Starost o mládež byla prevencí, která měla ochránit společnost před problémem, který zanedbávaná mládež představovala* (Kaplánek, 2012, s. 24).

1.1.4 Principy salesiánské výchovy

Charakteristickými rysy salesiánského výchovného stylu jsou křesťanské hodnoty, osobnost vychovatele, pozitivní nasměrování, spolupráce a osobní vztah s Kristem (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016).

Základem salesiánské práce s dětmi a mládeží je výchova v křesťanských hodnotách, protože salesiáni jsou přesvědčeni, že každá lidská bytost je jedinečná, a tudíž i schopná obohatit druhé (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). U člověka je důležité rozvíjet

fyzické, duševní a duchovní síly, tak aby se otevřel pro duchovní hodnoty a byl schopen navázat zralé mezilidské vztahy (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). Jednou z charakteristik salesiánského výchovného stylu je „výchova na základě osobních vztahů“, která znamená, že ústřední roli hraje osobnost vychovatele (Kaplánek, 2012). Od vychovatele se očekává integrita osobnosti, tedy aby jeho postoje, přesvědčení a činy byly v souladu s tím, co je, a měl by být přirozeným výchovným vzorem (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). Také, aby byla výchova úspěšná, je důležitá spolupráce vychovávaného s vychovatelem, a duchovní doprovázení k prohloubení a ukotvení života s Bohem, a u těch, kteří nejsou věřící, se salesiáni snaží osvojit lidské mravní hodnoty (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016).

Preventivní systém je založený na 3 základních prvcích: rozum, laskavost a víra (Targamadze, 2012). Pojem rozum označuje výchovu na základě dialogu, při kterém je důležitá svobodná vůle svěřenců (Targamadze, 2012). Laskavost je účast na lásce Boží, znamená to, že nestačí, abychom mladé milovali, ale oni sami musí cítit, že je máme rádi (Bosco, 1994). Víra (náboženství) značí opravdový vztah s Bohem (Kaplánek, 2012).

Většina salesiánských institucí realizuje jak výchovné, tak i sociální programy, které pracují na principu otevřenosti (v rámci sociálních služeb se mluví o „nízkoprahovosti“; otevřenosti ve vztahu ke všem mladým lidem) (Kaplánek, 2013). Nízkoprahová zařízení i otevřené kluby pro děti a mládež nemohou používat obvyklé pedagogické metody, ale měli by používat takové metody, které umožní osobní i skupinové doprovázení mladých lidí v rámci návštěvy zařízení (Kaplánek, 2013). V České republice zatím není rozvinuta metodika pro takový typ práce, proto salesiáni a ostatní salesiánská zařízení vychází do značné míry z metod individuální sociální práce (Kaplánek, 2013). Jak uvádí Kaplánek (2013) pro práci s otevřenou skupinou dětí či mládeže se hodí metoda animační, která do jisté míry koresponduje jak se současným sociálním posláním salesiánů, tak i s preventivním systémem Dona Bosca. Průcha et al. (2003) uvádí animaci jako výchovu založenou hlavně na nedirektivních metodách povzbuzování mladých lidí k hledání vlastní cesty životem, a schopnosti realizovat svou svobodu. Animace klade ve výchově důraz na uvolnění kreativního potenciálu jedince, tzv. oživení (Kaplánek, 2013). Kaplánek (2013) uvádí, že nestačí pouze přivádět mladé lidi ke správnému poznání (výchova = edukace) a formulovat jejich osobnost (formace), ale také je potřeba jim dodávat životní sílu (animovat).

1.2 Salesiánské středisko mládeže – DDM České Budějovice

Salesiánská střediska mládeže jsou zařízení pro děti a mládež, které zřizuje církevní kongregace Salesiánů Dona Boska (Kaplánek a Váňová, 2002).

V České republice jsou střediska pro volný čas zřizovány v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (tzv. školský zákon) a vyhláškou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT ČR) č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Salesiánskému středisku mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice byla změněna právní forma ke dni 25. 2. 2006, a stalo se školskou právní osobou (Statut, 2014). Je tedy součástí výchovně vzdělávací soustavy MŠMT ČR (Statut, 2014).

Na území České republiky v současné době existuje 14 Salesiánských středisek mládeže (Salesiáni Dona Boska, © 2016). Salesiánská střediska mládeže můžeme najít v Brně – Žabovřeskách, v Brně – Líšni, v Českých Budějovicích, v Ostravě, v Plzni, v Teplicích, v Havířově, ve Zlíně, v Praze – Kobylisích, v Rumburku, ve Fryštáku, v Pardubicích, v Sebranicích a ve Hroznové Lhotě (Salesiáni Dona Boska, © 2016).

Salesiánská střediska mládeže jsou nestátní neziskovou organizací, pracující s dětmi a mládeží, která představují kromě škol a školských zařízení důležitý prvek ve vytváření žádoucí nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže (Hájek et al., 2011).

Salesiánské středisko splňuje požadavky kladené na nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, jak je definuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, proto je částečně financováno z dotací MPSV ČR (Kaplánek, 2012). Na podporu nestátních neziskových organizací vypisuje MŠMT ČR také dotované programy, které mají za cíl podporovat rozvoj v oblasti práce s dětmi a mládeží, podporovat vytváření nabídek volnočasových aktivit pro organizované a neorganizované děti a mládež, dále také podporovat mimoškolní zájmové aktivity, participaci a dobrovolnou práci s dětmi a mládeží, rozvíjet mobilitu a mezinárodní spolupráci mládeže, a zvyšovat odbornost dobrovolných pracovníků nestátních neziskových organizací (Hájek et al., 2011). Kromě uvedených dotací žádá středisko o granty, a jednorázové účelové dotace, jinak je odkázáno na dary soukromých či právnických osob (Kaplánek, 2012).

Salesiánské středisko mládeže vytváří prostor pro celostní rozvoj dětí a mládeže ve věku 3-26 let (Inspekční zpráva, 2016). Středisko mladým lidem poskytuje prostor, nejen fyzický (dům, hřiště), ale i sociální (čas, možnosti a realizace představ), kde mají možnost rozvíjet své vztahy a aktivity (Kaplánek, 2012). Středisko realizuje preventivní a výchovné programy pro děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením, a navazuje na pedagogický a výchovný odkaz Dona Bosca (Statut, 2014). V řadě programů dochází k propojení sociální a pedagogické oblasti (Inspekční zpráva, 2016). Středisko nabízí účastníkům pedagogický, sociální i duchovní rozměr práce (Plán práce, 2016).

Veškeré programy nabízí všem dětem a mládeži bez rozdílu barvy pleti, náboženství a sociálního postavení (Inspekční zpráva, 2016). Salesiánské středisko navštěvují děti ze sociálně slabých rodin, děti a mladí lidé se sociálním problémem (Kajanová a Urban, 2010). Větší část návštěvníků střediska tvoří děti a mládež z minoritního obyvatelstva (romské děti) (Kajanová a Urban, 2010).

1.2.1 Historie Salesiánského střediska mládeže v ČB

Salesiáni v Českých Budějovicích působili neveřejně již od roku 1980 a po změně politického režimu jim byla svěřena farnost Čtyři Dvory (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). Tam se začali scházet v jedné malé místnosti, kde se tísnilo několik dětí (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). Neměli žádné herní pomůcky, ale byly nadšení a měli zápal pro věc, proto se postupně prostory začaly rozšiřovat, a rostl také počet zájemců z řad dětí a mládeže o naplnění volného času (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016).

Od českobudějovického biskupství dostali k dispozici kostel sv. Vojtěcha s přílehlou budovou, ve které bylo Salesiánskou provincií Praha založeno Salesiánské středisko mládeže (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016).

1. 9. 1995 bylo oficiálně středisko zřízeno, následně pak bylo středisko zařazeno do sítě škol a školských zařízení MŠMT (Salesiánské středisko mládeže, @ 2016). Na základě nařízení zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání bylo Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice ke dni 24. 6. 2006 registrováno v Rejstříku školských právnických osob (Zřizovací listina školské právnické osoby, 2006).

1.3 Činnosti Salesiánského střediska

Středisko je školské zařízení, a jeho hlavní činností je v souladu se školským zákonem poskytování zájmového vzdělávání, které je vymezeno ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání (Statut, 2014).

Zájmové vzdělávání lze na základě vyhlášky č. 74/2005 Sb. uskutečňovat zejména těmito formami:

- a) příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností (včetně jednorázových akcí),
- b) pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,
- c) táborem a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde středisko vykonává své pravidelné činnosti,
- d) osvětovou činností, včetně poskytování a shromažďování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i dalším osobám; a také činností vedoucí k prevenci sociálně patologických jevů,
- e) individuální práci, zejména vytváření podmínek pro rozvoj nadaných dětí, žáků a studentů, nebo
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností.

Dle školního vzdělávací programu střediska (2015) dále řadí do forem zájmového vzdělávání:

- g) sportovní činnosti,
- h) spolupráci a vzdělávání dobrovolníků střediska z řad mládeže i dospělých,
- i) v rámci klinického pracoviště vzdělávání praktikantů (studentů ZSF JU a TF JU),
- j) náboženské vzdělávání a rozvoj osobnosti na základě křesťanské víry.

Vzhledem k zaměření činnosti i na děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením je

Středisko oprávněné být pověřenou osobou poskytující sociálně právní ochranu dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění; a dále je také registrovaným poskytovatelem sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění (Statut, 2014 i ŠVP 2015).

V Plánu práce (2016) pro školní rok 2016/2017 i ve Školním vzdělávacím programu (2015) je činnost střediska rozdělena do 4 sekcí: otevřené kluby, zájmové kroužky, dobrovolníci a praktikanti, chaloupky.

1.3.1 Otevřené kluby

Otevřené kluby zajišťují pravidelnou činnost, která je určena především pro děti a mládež ohrožené sociálně nežádoucími jevy, ve věku od 3 do 26 let, které pochází ze sídlišť Máj, Vltava a Šumava (Plán práce, 2016). Dílčí programy Otevřených klubů jsou určeny pro různé věkové skupiny a práce s nimi je individuální na základě jejich přání a potřeb (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Součástí Otevřených klubů jsou Pedagogické programy, registrovaná sociální služba NZDM Oráč (tj. Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež) a na tuto službu navazuje a doplňuje ji Podpůrná práce s komunitou (Plán práce, 2016 a ŠVP 2015). Pravidelná činnost je zařizována volnočasovými aktivitami (např. sportovní, výtvarné, tvořivé a hudební činnosti), a jejich nabídka se může lišit dle typu programu (Plán práce, 2016).

Pedagogické programy ve středisku jsou Oratoř, Doučování, Předškoláci, Sídlíště, Tématické programy, Rodinný klub a Tvořivý kroužek (ŠVP, 2015).

Oratoř nabízí řadu volnočasových aktivit pro děti od 6 do 13 let (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Děti jsou vedeny k tomu, aby dokázaly svůj volný čas organizovat, proto mají možnost volného pohybu po Středisku a vybírají si sami činnosti, které jsou jim blízké (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). V rámci Oratoře jsou nabízeny keramické a výtvarné dílny, tvořivé aktivity, počítač s internetem, hudebna, deskové hry, sportovní aktivity v herně (kulečnick, stolní tenis), víceúčelovém sále, a i na venkovním hřišti (fotbal, florbal, vybíjená aj.) (Plán práce, 2016).

Doučování je program zaměřený na žáky 1. a 2. stupně základní školy (Plán práce, 2016). V programu doučování pro 1. stupeň jsou využívány ve velké míře alternativní způsoby učení (např. kvízy, soutěže, hry, testy atd.) a názorné metodické pomůcky (např. papírové peníze, hodiny, slovní domino), díky kterým žáci získávají pozitivní vztah k učení (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

Předškoláci neboli Předškolní centrum – „klubík Mája“ je určen pro děti od 3 do 6 let, které nechodí do mateřské školy (Plán práce, 2016). V prostorách Komunitního centra Máj mají děti k dispozici hernu, dílnu, tělocvičnu a hřiště, kde mohou organizovaně trávit

volný čas a rozvíjet své dovednosti (učit se novým věcem) (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Děti se učí udržet pozornost, respektovat autority, podporují prosociální chování a mají lepší předpoklady pro úspěšný vstup do školního procesu (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Na činnost předškolního centra navazují dva programy, a to Rodinný klub a Tvořivý kroužek (Plán práce, 2016).

Tvořivý kroužek navazuje na činnosti Předškolního centra a je určen pro děti od 3 do 6 let, a pro jejich starší sourozence (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Dětem nabízí prohlubování dovedností a kvalitní trávení volného času (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

Rodinný klub navazuje na činnosti programu Předškolní centrum, kdy do hloubky pracuje s rodiči dítěte (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Pracovníci ve spolupráci rodičů připravují volnočasové aktivity pro jejich děti, kdy spolu mohou vyrábět v tvořivé dílně, hrát různé hry, věnovat se pohybovým či hudebním aktivitám (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). V rámci klubu mohou pracovníci informovat rodiče o možnostech vzdělávání, o způsobech práce s dítětem v domácím prostředí, aby jejich děti kvalitně trávily volný čas a byly motivovány ke vzdělávání či lepší připravenosti na školní docházku (Plán práce, 2016).

Sídlíště je program, který probíhá na sídlíšti na hřišti „U Pinky“, kde se schází děti ve věku od 6 do 13 let (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Cílem programu je propojit volnočasové aktivity (hry, soutěže, sportovní aktivity) s výchovným působením, aby se děti učily dodržovat pravidla (fair play), slušné chování a respektovat ostatní (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

Tématické programy jsou určeny pro děti ve věku 11 až 15 let (Plán práce, 2016). V rámci programu mohou děti projednávat témata zaměřená na aktuální témata specifické prevence, nebo témata, která si účastníci sama navrhnou (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Témata jsou zpracována formou workshopů, výtvarných aktivit, zážitkové pedagogiky, a k některým klíčovým otázkám mohou být přizváni i odborníci či spolupracující organizace (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

NZDM Oráč poskytuje zázemí, podporu a pomoc dětem a mládeži (od 6 do 26 let) z Českých Budějovic, kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci, nebo jsou jí ohroženi, a přispívá tak ke zlepšení jejich kvality života (Salesiánské středisko mládeže,

© 2017). Tento program probíhá celoročně (i během letních prázdnin) (Inspekční zpráva, 2016).

Podpůrná práce s komunitou probíhá ambulantní nebo terénní formou (Plán práce, 2016). Pracovníci střediska se snaží reagovat na aktuální potřeby rodičů ambulantně, kdy rodiče dochází do Komunitního centra Máj, nebo terénní formou, kdy pracovníci do rodiny dochází (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Nejčastějšími problémy, které pracovníci řeší, jsou bydlení, nezaměstnanost, pomoc při uplatňování práv, vyplňování dokumentů nebo hledání jiného odborníka na pomoc (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

1.3.2 Zájmové kroužky

Středisko nabízí dětem smysluplné využití volného času formou zájmových kroužků, kde mohou děti i mládež aktivně trávit volný čas a rozvíjet své osobní i sociální dovednosti (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Zájmové kroužky probíhají během školního roku od pondělí do čtvrtka (Plán práce, 2016). V nabídce jsou kroužky Keramické, Sportovní (Horolezecké, Florbalové, Cvičení s Krtečkem, Kruhová cvičení, Kurz sebeobrany, Stolní tenis), Hudební (Kytarový kroužek, Zobcová Flétna, kroužek taneční - „Tanyny a tralala“) a Ostatní kroužky (Barevné tvoření, Filmařský kroužek, Dřevomodelářský kroužek, kroužek „Veselá vařečka“ a „Angličtina pana Pučmelouda“) (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

1.3.3 Dobrovolníci a praktikanti

Dobrovolníci

Dobrovolnictví je jedním z programů Střediska, který je nabízený nejen pro mladé lidi od 15-ti let, ale i pro seniory (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Dobrovolníci jsou pro Středisko důležitými a nenahraditelnými pomocníky při práci s dětmi a mládeží (Plán práce, 2016). Získávání nových dobrovolníků, jejich výcvik a vzdělávání, zapojení do programů a zpětná vazba je pro pracovníky Střediska prioritou, protože dobrovolníci vnášejí do programů nové podněty, nápady a inspiraci, které pomáhají v nabídce zajímavých činností pro děti a mládež (Plán práce, 2016). Dobrovolníci působí jako výchovní asistenti v jakémkoliv programu, který si vyberou a podílejí se aktivně na přípravě, realizaci a hodnocení jednotlivých činností (Salesiánské středisko mládeže, © 2017).

Praktikanti

Středisko je klinickým pracovištěm Teologické a Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, které zajišťuje oboustrannou spolupráci zajištění odborné praxe studentů a pravidelnou aktivní účast na výchovných a vzdělávacích programech (Plán práce, 2016). Činnosti praktikantů a dobrovolníků se nijak neliší, obě tyto formy pomoci při práci s dětmi a mládeží jsou vřele vítány (Plán práce, 2016).

1.3.4 Chaloupky

Salesiánské středisko mládeže nabízí pobytové akce (chaloupky) a příměstské tábory dětem od 5 let (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Program letních pobytových akcí (chaloupek) se zaměřuje na organizaci těchto akcí a systematickou formaci a vzdělávání dobrovolníků (animátorů) a vedoucích akcí (Plán práce, 2016). Během letních prázdnin organizuje Středisko pro děti z jihočeského regionu letní tábory pro kluky, pro holky, smíšené tábory (pro holky a kluky), příměstské tábory, a dokonce i tábor pro rodiče (Salesiánské středisko mládeže, © 2017). Mimo to také organizuje jarní příměstský tábor a podzimní tábor (Plán práce, 2016). Dobrovolníci se během roku na tuto práci systematicky připravují na vzdělávacích víkendech, a zapojují se do příprav a plánování těchto akcí (Plán práce, 2016).

1.4 Volný čas

Janiš (2009) uvádí, že je obtížné zvolit jednu definici, která by co nejlépe a nejpřesněji vystihovala pojem volného času. Proto záleží na každém jedinci zvlášť, se kterou definicí se ztotožňuje, a která je pro něj nejsrozumitelnější (Janiš, 2009).

V pedagogickém slovníku můžeme najít definici volného času, jako času, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů (Průcha et al., 2003).

Pávková et al. (2008) definuje volný čas jako opak doby nutné práce a povinností (tj. doba, kdy člověk vykonává činnosti zabezpečující základní biologické potřeby, péči o osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení a vzdělávání). Z hlediska dětí a mládeže Pávková et al. (2008) uvádí, že do jejich volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související.

Hofbauer (2004) charakterizuje volný čas jako činnosti, do kterých člověk vstupuje a účastní se jich na základě svého svobodného rozhodnutí, s očekáváním, že mu přinesou příjemné zážitky a uspokojení.

Knotová (2011) ve své publikaci uvádí, že volný čas je prostorem, který je naplňován aktivitami na základě svobodného rozhodnutí a činnostmi volenými na základě individuálních potřeb, hodnot a zájmů.

1.4.1 Funkce volného času

Volný čas plní několik funkcí, které se mohou dle jednotlivých autorů odlišovat (Janiš, 2009).

Jako hlavní funkce volného času se uvádí odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti (Hofbauer, 2004).

Volný čas je velmi důležitý pro uvolnění a pohodu, protože každému člověku umožňuje zrelaxovat se, odpočinout si, aby se pak mohl odpočínutý vrátit do své sociální role v rodině, nebo na pracovišti (Roberts, 2006). Dále také Roberts (2006) uvádí, že volný čas umožňuje lidem vyjádřit svá přání, touhy, a lidé mohou dát volný průchod svým emocím, které by zůstaly skryté, nebo utlačené. Toho je nejčastěji dosaženo formou zábavy (např. pomocí her, kterých je velké množství různých druhů) (Roberts, 2006). Volný čas má i funkci výchovnou, kdy lidé mohou rozvíjet své dovednosti, a objevovat schopnosti, kterých nevyužívali (Roberts, 2006).

1.4.2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času se zabývá významnou součástí života dětí a mládeže, a to volným časem, a tím, jak jej tráví (Průcha, 2000).

Pedagogika volného času je disciplína zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, které napomáhají spontánnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, mládeže i dospělých (Průcha et al., 2003). Průcha et al. (2003) v pedagogickém slovníku uvádí významnou metodu práce pedagogiky volného času, kterou je animace (viz. podkapitola „Principy salesiánské výchovy“).

1.4.3 Možnosti zařízení pro zájmové vzdělávání

Veal (2002) se zmiňuje, že volný čas (ve smyslu mít právo na odpočinek) je součástí základních lidských práv, které jsou ukotveny ve Všeobecné deklaraci lidských práv. Stejně jako právo na odpočinek, má každý člověk právo své volby, svého rozhodnutí, jak a kde bude trávit svůj volný čas (Veal, 2002).

Cushman et al. (2005) uvádí, že v současné době stále více dominuje nabídka volnočasových zařízení, protože do budoucna nabízejí vzor, jak trávit volný čas. Zařízení pro zájmová vzdělávání jsou zapsána do rejstříku škol a školských zařízení (Hájek et al., 2011). Jsou to hlavně střediska volného času (domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností), školní družiny a školní kluby (Hájek et al., 2011). Dále se také do zájmového vzdělávání řadí školská výchovná a ubytovací zařízení (domov mládeže, internáty), také školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu (dětské domovy, dětské domovy se školou, diagnostické ústavy, výchovné ústavy), a v neposlední řadě různé nestátní neziskové organizace (např. Junák, Sokol, Pionýr, Duha, Orel, SHM – Salesiánská hnutí mládeže) a nízkoprahová zařízení, která se věnují dětem a mládeži (Hájek et al., 2011).

1.4.4 Rizikové faktory volného času dětí a mládeže

U dětí a mládeže je důležité jejich volný čas pedagogicky vést a koordinovat, motivovat je k jeho pozitivnímu, smysluplnému a rozvíjícímu trávení (Bauman et al., 2012). Způsob trávení volného času odráží kvalitu životního stylu jedince, a jak uvádí Bauman et al. (2012), toto se týká jak členů majority, tak i konkrétních marginálních skupin, které však ne vždy jsou schopny trávit čas smysluplně. Tyto skupiny si s volným časem nedokáží poradit a jejich způsoby trávení volného času nabývají charakteru rizikovosti, mnohdy konfliktnosti k normám společnosti, které mohou vést až ke kriminálnímu jednání mladistvých (Bauman et al., 2012). Ruskin (2000) uvádí příklady deviantního trávení volného času např. vandalismus, požívání alkoholu či jiných návykových látek, násilné agresivní aktivity, a jiné formy delikventní činnosti, které ohrožují morální vývoj dětí a mládeže, ale také pospolitost společnosti. U dětí a mládeže se také mění hodnoty či vzory pro trávení volného času, a pro konkrétní skupiny dospívajících může být fenoménem nuda, která sama o sobě se může stát nástrojem pro rizikové trávení volného času (Bauman et al., 2012). Jak dále Bauman et al. (2012) uvádí, jedinci, kteří trpí nudou nenacházejí motivaci pro smysluplné trávení volného času a rozvoj vlastní osobnosti, a u většiny je přímá souvislost s nepodnětným prostředím a selháním autority ve výchově

(chybění vzoru). Na počátku 21. století, v dnešní konzumní společnosti, se do pozadí dostává prožitek, osobní rozvoj, kvalita a hloubka sociálních vztahů na úkor uspokojování aktuálních potřeb, mnohdy materiálního charakteru a povrchnost sociálních vztahů, často zprostředkovaných prostřednictvím sociálních sítí (Bauman et al., 2012).

1.5 Sociální práce ve středisku

Sociální pracovníci v rámci České asociace streetwork začali v 2. polovině 90. let rozvíjet nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, a k tomuto hnutí se rozhodly přidat i některé salesiánské kluby (střediska) (Kaplánek, 2012). Později nízkoprahové zařízení získaly oporu v legislativě v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a vzhledem k novým kvalifikačním potřebám začala salesiánská střediska zaměstnávat také sociální pracovníky (Kaplánek, 2012). Sociální pracovníci plní v salesiánských střediskách významnou roli, která se doplňuje s rolí salesiánů (řeholníků), a s rolí pedagogů volného času (Kaplánek, 2012).

Do programu odpoledních kroužků jsou zařazeny tematické přednášky zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů, ale nejedná se pouze o tuto činnost, dále je také nabízena a realizována např. návštěva v romských rodinách, kde je poskytováno sociální poradenství, případně doprovod na úřady (Kajanová a Urban, 2010).

Salesiáni usilují o komplexní přístup k dětem a mládeži (a k celé rodině), tím, že kombinují volnočasové programy, sociální práci a prvky salesiánského přístupu (Kajanová a Urban, 2010).

2 Cíl a výzkumné otázky

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké volnočasové aktivity Salesiánské středisko mládeže v Českých Budějovicích poskytuje, a jaké volnočasové aktivity děti preferují.

Dalším cílem práce je zjistit motivaci dětí, kteří navštěvují volnočasové programy v Salesiánském středisku mládeže v Českých Budějovicích.

2.2 Hlavní výzkumná otázka

S ohledem na cíl práce byla stanovena tato hlavní výzkumná otázka: „Jaká je role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí?“

2.2.1 Dílčí výzkumné otázky

Vzhledem k cíli práce a hlavní výzkumné otázce byly stanoveny tyto dílčí výzkumné otázky:

- 1) Z jakého důvodu navštěvují děti Salesiánské středisko mládeže?
- 2) V čem dětem pomáhá návštěva Salesiánského střediska mládeže?

3 Metodika

3.1 Strategie výzkumu

Pro empirickou část bakalářské práce byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu. Kvalitativní přístup je přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky, a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli zkoumání (Miovský, 2006).

Součástí kvalitativního výzkumu bylo využití metody dotazování, přičemž byla pro tento výzkum zvolena technika polostrukturovaného rozhovoru.

3.2 Popis výzkumného nástroje

Jako výzkumný nástroj se použila technika polostrukturovaného rozhovoru. Dle Miovského (2006) patří mezi nejznámější podobu rozhovoru. Rozhovor je tvořen okruhem otázek, které můžeme zaměřovat do pořadí nám vyhovujícího. Zvolíme si minimum témat a otázek, které chceme určitě zmínit, a poté už závisí na samotném rozhovoru, jak se otázky rozvinou v další, a v jakém pořadí se budeme ptát, případně se doptávat. Významným mezníkem pro průběh rozhovoru je denní doba a prostředí, ve kterém se dotazovaný nachází (Miovský, 2006). U polostrukturovaného rozhovoru je dle tohoto autora (2006) vhodné ověřovat, a nechat si vysvětlit, získané informace doptáváním účastníka, a tím si tak tazatel zkontroluje, jestli jeho odpověď pochopil správně.

Pro techniku polostrukturovaného rozhovoru byly předem vytvořeny dvě dílčí výzkumné otázky, které zahrnovaly konkrétní otázky. První dílčí výzkumná otázka se týkala motivace (důvodu) dětí a mládeže k návštěvě Salesiánského střediska. (Proč středisko navštěvují.) Druhá dílčí otázka byla zaměřena na to, v čem dětem a mládeži návštěvy Salesiánského střediska pomáhají.

Rozhovory probíhaly během otevřeného programu Oratoř v Salesiánském středisku mládeže. Komunikační partneři byli seznámeni s tématem výzkumu, přibližnou délkou rozhovoru, a také byli ujištěni, že rozhovor je zcela anonymní.

Všichni komunikační partneři měli podepsaný informovaný souhlas od zákonných zástupců (rodičů), že se mohou podílet na výzkumu.

Rozhovor byl vždy veden jen za účasti tazatele a informanta. Celkem bylo dotazováno pět komunikačních partnerů. Před samotným začátkem rozhovoru byl komunikační partner seznámen s počtem a typem otázek. Informant byl vždy dotazován, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru na diktafon. Celý rozhovor byl nahrán na diktafon. Následně byl doslovně přepsán. Dále byl pomocí rozdělení dat do skupin vyhodnocen. Výsledné údaje byly zpracovány dle jednotlivých dílčích výzkumných otázek.

3.3 Popis a výběr výzkumného souboru

Výběr výzkumného souboru je záměrný kvótní. Záměrný (účelový) výběr je takový, kdy vyhledáváme určité účastníky podle specifických vlastností (Miovský, 2006). Tato kritéria musí účastníci splnit, aby se mohli zapojit do výzkumu. Kvótní záměrný výběr spočívá v tom, že musíme znát kritéria a velikost skupiny (Miovský, 2006). Dále autor (2006) uvádí, že je důležité rozpoznat znaky, které odlišují jednotlivé podskupiny, z nichž vybíráme počet jedinců, kteří splňují naše požadavky ve výzkumu.

Výzkumný soubor je tvořen návštěvníky otevřeného klubu Oratoř ve věku 10-15 let, kteří se pohybují v Salesiánském středisku mládeže, a mají možnost a jsou ochotní spolupracovat na výzkumu. Výzkum byl proveden v Salesiánském středisku mládeže v Českých Budějovicích, které se nachází na sídlišti Máj.

3.4 Způsob zpracování dat

Data byla zpracována metodou vytváření tzv. trsů podle Miovského (2006), kdy na základě podobnosti mezi určitými daty vznikají obecnější kategorie. Slouží k tomu, abychom shromažďovali určité získané informace do skupin (trsů) (Miovský, 2006). Touto metodou vznikají obecnější kategorie, kdy jejich zařazení do určité kategorie souvisí s opakujícími se znaky, charakteristickým uspořádáním atd. (Miovský, 2006). *Základní princip metody vytváření trsů je postaven na srovnání a agregaci dat a má dimenzi určité hierarchizace, neboť v ní prostřednictvím zvolených základních jednotek vytváříme jednotky obecnější* (Miovský, 2006, s. 221).

Rozhovory s výzkumnými soubory byly sestaveny podle dílčích výzkumných otázek. Rozhovory byly nahrány a následně doslovně přepsány. Přepsané rozhovory byly zakódovány a kódy rozděleny do obecnějších kategorií. Dle kategorií a jednotlivých dílčích výzkumných otázek pak byly interpretovány výsledky, které byly rozděleny podle jednotlivých výzkumných souborů.

3.5 *Předvýzkum*

Tato část výzkumu byla provedena před samotným výzkumem po načerpání teoretických znalostí k dané problematice. Předvýzkum proběhl z důvodu ověření srozumitelnosti otázek a časové náročnosti. Pro realizaci předvýzkumu této bakalářské práce byla oslovena jedna komunikační partnerka, která splňovala daná kritéria pro výzkum, tzn. byla ve věku 10-15 let, účastnila se otevřeného programu Oratoř a byla ochotna spolupráce.

Otázky již nebylo nutné upravovat. Samotný rozhovor trval 10-15 minut, a to bylo pro potřeby výzkumu dostatečné.

3.6 *Etické aspekty výzkumu*

Etická pravidla, chránící účastníky výzkumu, byla v této práci použita. Byl využit tzv. informovaný souhlas komunikačního partnera (respektive zákonných zástupců – rodičů) s účastí ve výzkumu (Miovský, 2006). Účast na výzkumu je čistě dobrovolná a informant byl obeznámen s tím, že může kdykoliv bez jakéhokoliv důvodu od výzkumu odstoupit. Data, která byla použita, slouží čistě k výzkumu práce, a proto všechny osobní údaje komunikačních partnerů byly anonymní. Vzor informovaného souhlasu zákonných zástupců je přiložen v příloze (viz. Příloha I).

3.7 *Časový harmonogram*

Pro včasné zpracování a vyhodnocení výsledků bakalářské práce je zvolen časový harmonogram, dle kterého jsou vykonávány jednotlivé činnosti.

V první fázi proběhla rešerše odborné literatury a byla sepsána teoretická část bakalářské práce. Následně byla zvolena výzkumná strategie a technika sběru dat. Další fáze se týkala zvolení způsobu zpracování získaných dat. Ve třetí fázi byl proveden samotný výzkum a byly zpracovány získané informace. V poslední fázi byly zpracovány výsledky výzkumu. V neposlední řadě byla také provedena diskuze a byl sepsán závěr práce. Časový harmonogram výzkumu je pro přehlednost uveden v tabulce (viz. Tab. 1).

Tab. 1: Časový harmonogram

FÁZE	ČINNOST	ČASOVÝ ÚSEK
1. fáze	Získávání a zpracování informací v odborné literatuře, sepsání teoretické části	Září 2016 – leden 2017
2. fáze	Výzkumná strategie, sběr dat a jejich analýza	Leden 2017 – únor 2017
3. fáze	Provedení výzkumu, zpracování informací	Únor 2017 – březen 2017
4. fáze	Interpretace výsledků, sepsání závěru práce	Březen 2017 – duben 2017

Zdroj: Vlastní výzkum

4 Výsledky

V této výzkumné části bakalářské práce jsou vyhodnocena data kvalitativního výzkumu, která byla získána prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s dětmi v Salesiánském středisku mládeže v Českých Budějovicích.

Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky, jakou roli zastává Salesiánské středisko mládeže v trávení volného času dětí, byly stanoveny dvě dílčí výzkumné otázky, podle kterých byly sestaveny otázky k rozhovoru s komunikačními partnery.

Získaná data jsou vyhodnocena a zpracována metodou trsů. Data jsou vybrána na základě podobnosti výroků informantů. Tyto výroky jsou zařazeny do skupin tak, aby odpovídaly na jednotlivé dílčí otázky.

Přímé citace komunikačních partnerů jsou ponechány autentické bez jazykové korekce.

Každý rozhovor začínal třemi základními identifikovatelnými otázkami, kde se zjišťoval věk informanta, dále jak dlouho již Salesiánské středisko navštěvuje a jak často do střediska dochází.

Skupina určená pro provedení kvalitativního výzkumu je složená z pěti komunikačních partnerů ve věku 10-15 let. Z pěti komunikačních partnerů jsou v zastoupení dvě dívky a tři chlapci.

Na otázku, jak dlouho navštěvují Salesiánské středisko, odpověděl jen jeden komunikační partner, že navštěvuje středisko již delší dobu, a to 6 let. Ostatní informanti uvedli, že začali do střediska chodit relativně nedávno, a to 1. nebo 2. rokem. Na další otázku, jak často středisko navštěvují, uvedli dva komunikační partneři, že do střediska dochází velmi často, a to 3x až 4x za týden. Jen jeden komunikační partner řekl, že do střediska chodí málo, cca 3x do měsíce, a to z důvodu brigády.

Tyto otázky byly pouze informativní a sloužily k přehlednějšímu roztrídění informantů. Pro lepší přehlednost jsou odpovědi na předcházející otázky zaznamenány v tabulce č. 2 – Základní informace o komunikačních partnerech výzkumu.

Tab. 2: Základní informace o komunikačních partnerech výzkumu

	Pohlaví	Věk	Jak dlouho navštěvuješ středisko?	Jak často sem chodíš?
Informant 1	dívka	13 let	2. rok	Často, 3x nebo 4x týdně
Informant 2	chlapec	10 let	1. rok	2x týdně
Informant 3	dívka	14 let	6. rok	3x týdně
Informant 4	chlapec	11 let	2. rok	Příležitostně (3x měsíčně)
Informant 5	chlapec	10 let	1. rok	1x týdně

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1 Vyhodnocení dílčích výzkumných otázek

4.1.1 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 1

První dílčí otázka zní: **Z jakého důvodu navštěvují děti Salesiánské středisko mládeže?**

Tato dílčí otázka má za úkol zodpovědět, jaké důvody děti přivádí k návštěvě Salesiánského střediska. Tato dílčí otázka byla operacionalizována do osmi okruhů otázek.

První otázka zněla: „*Co tě nalákalo navštěvovat středisko? Proč sem chodíš?*“ Komunikační partneři uvedli v podstatě čtyři důvody, které je nalákaly k návštěvě Salesiánského střediska mládeže. Tyto důvody jsou pro lepší přehlednost zpracovány v tabulce č. 3 – Motivace k návštěvě střediska.

Prvním důvodem uvádí tři informanti z pěti, že do střediska začali chodit společně se svými kamarády nebo sourozenci. Informantka vypověděla: „*Kamarádka sem chodila, tak jsem začala chodit taky.*“ Další informantka sdělila: „*Začala jsem sem chodit s bráchou.*“ Druhým důvodem pro návštěvu střediska uvedli také tři komunikační partneři, že chtěli získat a seznámit se s novými kamarády. Jedna výpověď informantky

byla: „*Líbil se mi jeden kluk, který chodil na Oratoř, tak jsem se s ním chtěla seznámit.*“ Další komunikační partner uvedl odpověď: „*No, jako, seznámit se s novými kamarády, jako získat si nové kamarády.*“ Dva informanti z pěti uvedli, že důvodem, proč přichází do střediska je možnost doučování. Komunikační partner uvedl: „*Mamka mi říkala, že se teď moc dobře neučím, tak říkala, že mi domluví nějaké doučování, a našla ho tady. Takže jsem začal chodit sem na doučování a zároveň i na Oratoř.*“ Dalším důvodem, proč navštěvují Salesiánské středisko, je dle sdělení tří komunikačních partnerů zábava, že se účastníci programů dobře baví. Toto jsou výroky informantů: „*Hlavně mě to tady baví.*“ „*Je tu sranda.*“ „*Je tu zábava.*“

Tab. 3: Motivace k návštěvě střediska

	Účast kamarádů/ sourozenců	Motivace k získání nových kamarádů	Doučování	Zábava
Informant 1	X	X		
Informant 2			X	X
Informant 3	X		X	X
Informant 4		X		
Informant 5	X	X		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Druhá otázka byla, jestli ví jejich kamarádi, příbuzní nebo známí, že středisko navštěvují, a případně komu o Salesiánském středisku řekli. Všichni komunikační partneři odpověděli kladně, že „ano, rodiče ví o jejich návštěvách střediska“. A dále o středisku řekli čtyři informanti svým kamarádkám a kamarádům, z toho dva komunikační partneři řekli o středisku i svým spolužačkám a spolužákům ve škole.

Třetí otázka zněla: „*Jak se ti ve středisku líbí? Co tě tu baví, čím tu nejvíce trávíš čas?*“ Komunikační partneři se opět shodli na kladné odpovědi, že se jim v Salesiánském

středisku mládeže líbí. Na druhou polovinu otázky je pro přehlednost odpovědí vytvořena tabulka č. 4 – Činnosti, kterými informanti tráví čas ve středisku. Všichni informanti rádi tráví čas povídáním si s kamarády a kamarádky, z toho tři informanti vypověděli, že mají rádi posezení na gauči. Toto tvrzení dokazují výroky komunikačních partnerek: *„Nejčastěji sedím na gauči a povídám si s kamarádkou.“* *„Co mě baví... asi mě baví kulečnick a posezení s kámoškou. Můžeme si tu spolu v klidu pokecat.“* Již ve výroku zmíněný kulečnick je v oblíbenosti u všech komunikačních partnerek. Stejně tak tři informanti vypověděli, že rádi tráví čas hraním her. Jen dva komunikační partneři sdělili, že rádi hrají stolní tenis (ping pong).

Tab. 4: Činnosti, kterými informanti tráví čas ve středisku

	Sezení na gauči	Povídání s kamarády	Hry	Kulečnick	Ping pong
Informant 1	X	X			
Informant 2		X	X	X	
Informant 3	X	X		X	
Informant 4	X	X	X		X
Informant 5		X	X	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Ve čtvrté otázce se zjišťuje, jestli je ve středisku něco, co se komunikačním partnerům nelíbí, nebo co by rádi změnili, či co jim ve středisku chybí. Skoro všichni informanti sdělili, že jim ve středisku nic nechybí, a ani by nic neměnili. Výrok informanta: *„Nic tady proti tomu nemám.“* Jen jeden komunikační partner navrhl změnu interiéru: *„Změnil bych tady tu síťku, za normální zed.“*

Pátá otázka se věnovala spokojenosti s pracovníky a pracovníky střediska. Dle výpovědí komunikačních partnerů jsou všichni s pracovníky spokojeni, dokonce tři komunikační partneři uvedli, že s pracovníky navázali kamarádké vztahy. Výrok informantky: *„Jsem s pracovníky spokojená, kamarádím s nimi.“* Další informantka uvedla: *„Pracovníci jsou kamarádští, hodní, no a když potřebuji poradit, tak tady jsou pro mě.“*

Šestá otázka zněla: „*Máš tady kamarády (kamarádky)? A jak vycházíš s ostatními dětmi, které sem chodí?*“ Všichni komunikační partneři vypověděli, že „ano, ve středisku mají kamarády nebo kamarádky“. Na druhou půlku otázky odpověděli čtyři informanti, že s ostatními dětmi, které středisko navštěvují, vychází dobře. Jedna komunikační partnerka odpověděla: „*Ano, mám tady kamarádky, a taky kamarádky, kteří mě nemají rádi, takže se s nimi nebavím.*“

Sedmá otázka zněla: „*Proč si myslíš, že toto středisko existuje, a proč je dobré, abys tu trávil/a svůj volný čas?*“ Tato otázka je pro lepší přehlednost zpracovaná do tabulky č. 5 – Proč středisko existuje, a proč je dobré zde trávit volný čas? Na tuto otázku odpověděla jedna komunikační partnerka, že neví, proč středisko existuje, ale ví, že je dobré trávit volný čas právě ve středisku. Tato komunikační partnerka také uvedla možnost zázemí (prostoru), které středisko nabízí, to vyplývá z výroku: „*Ne, nevím. Je dobré tady trávit volný čas. Je tady teplo, když je venku zima a jsou tady lidi. Když jsme venku, tak tam většinou nikdo není, protože jsou tady.*“ Je dobré trávit volný čas ve středisku zaznělo ještě jednou, od třetí informanty: „*Nó... můžu tady trávit volný čas, to je asi dobré, že nejsem pořád jen zalezlá doma. Taky tady můžu potkat kámošku a kamarády. A když se třeba nudím, tak tady najdu vždycky něco, nějakou tu zábavu. A asi taky dětem v něčem pomáhá, třeba s učením do školy, a tak.*“ Také ve svém výroku zmínila, že nemusí být pořád zalezlá doma. Na tomto faktu se shodli tři komunikační partneři. Dále také ve výroku zmínila, že středisko dětem pomáhá (např. s učením do školy). To utvrzuje i další výrok informanta: „*Středisko existuje, aby pomáhalo dětem, aby furt nebyly doma, a nebo venku, aby si mohly užívat.*“

Čtyři informanti zde vidí možnost pro setkávání se s kamarády či navazování nových kamarádských vztahů. „*No, aby děti neseseděly furt doma, a aby se taky seznámily s novými kamarády.*“ Tři komunikační partneři se shodli na tom, že středisko existuje pro ně (děti), aby si měly kde hrát. „*No, myslím si, že je tady pro nás, abychom si tady mohli hrát hry a kamarádit se. Hmm... ais je lepší hrát hry s kamarády, než na mobilu... asi proto tu je.*“

Tab. 5: Proč středisko existuje, a proč je dobré zde trávit volný čas?

	I 1	I 2	I 3	I 4	I 5
Nevím, proč existuje	X				
Je dobré trávit volný čas ve středisku	X		X		
Zázemí	X				
Jsou tady lidi/kamarádi	X	X	X	X	
Existuje pro nás (děti), abychom si měly kde hrát		X	X		X
Aby děti nebyly jen doma			X	X	X
Pomáhá dětem			X		X

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku, zda znají nějaké podobné středisko, klub nebo organizaci, kde by mohly trávit svůj volný čas, odpověděli všichni komunikační partneři negativně, že žádnou jinou organizaci či klub neznají.

Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 1

První dílčí otázka zněla: Z jakého důvodu navštěvují děti Salesiánské středisko mládeže?

Z rozhovorů bylo zjištěno, že děti nejčastěji navštěvují středisko společně se svými kamarády nebo sourozenci, a také přichází, aby získali nové kamarády. To uvedli všichni komunikační partneři. Všichni informanti také ohodnotili přístup pracovníků střediska k dětem pozitivně jako kamarádký a otevřený. Dle výroku jedné informantky jsou pracovníci střediska ochotní kdykoliv poradit, a nebojí se na ně obrátit s prosbou o radu či pomoc.

Z uvedených sdělení dále vyplývá, že děti nachází ve středisku zázemí, kde si mohou společně hrát, a dobře se bavit. Tuto možnost volné zábavy a her s kamarády návštěvníci střediska rádi vítají.

Dále dva informanti z pěti uvedli, že důvodem, proč začali s návštěvou střediska, je možnost doučování, které je v nabídce programu.

Všech pět komunikačních partnerů se shodlo na tom, že je dobré trávit svůj volný čas v Salesiánském středisku mládeže.

Komunikační partneři se také shodli na tom, že neznají žádnou další organizaci nebo klub, kde by mohli trávit svůj volný čas.

4.1.2 Vyhodnocení dílčí výzkumné otázky č. 2

Druhá dílčí otázka zní: **V čem dětem pomáhá návštěva Salesiánské střediska mládeže?**

Tato dílčí otázka má za úkol zodpovědět, v čem a jakým způsobem Salesiánské středisko mládeže dětem pomáhá. Tato dílčí otázka byla operacionalizována do šesti okruhů otázek.

První otázka zněla: „*Od koho jsi se o středisku dozvěděl/a?*“ Tato otázka byla zpracována pro přehlednost odpovědí do tabulky č. 6 – Od koho se informanti o středisku dozvěděli. Tři komunikační partneři z pěti odpověděli, že se o středisku dozvěděli od svých kamarádů. Z nich jeden byl zároveň o středisku informován od svých rodičů. Jedna informantka vypověděla, že se o středisku dozvěděla od svého staršího bratra. A jen jeden komunikační partner byl o středisku informován od pracovníka střediska, kterého potkal na sídlišti.

Tab. 6: Od koho se informanti o středisku dozvěděli

	Kamarádi	Rodiče	Sourozenci	Pracovník střediska
Informant 1	X			
Informant 2	X	X		
Informant 3			X	
Informant 4				X
Informant 5	X			

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Druhou otázkou bylo, jaký program komunikační partneři na středisku navštěvují. Výzkum probíhal na programu Oratoř, kterého se všichni informanti aktivně účastnili. Dvě komunikační partnerky zmínily, že také navštěvují program Oráč pro starší děti a mládež, a na Oratoři působí již jako asistentky (dobrovolnice). „*Teď jsem tady asistentka, no dobrovolnice, a navštěvuji ještě Oráč a někdy taky doučování.*“ Tři komunikační partneři uvedli, že mimo Oratoř také navštěvují doučování. Z těchto tří komunikačních partnerů ještě dva informanti zároveň dochází na program Sídliště (hry na hřišti „U Pinky“).

Třetí otázka zněla: „*Znáš ještě nějaké volnočasové programy, které středisko poskytuje?*“ Pro přehlednost odpovědí je vypracovaná tabulka č. 7 – Volnočasové programy, které středisko poskytuje. Všichni komunikační partneři věděli minimálně o dvou dalších programech, které středisko dětem a mládeži nabízí. Dva komunikační partneři z pěti věděli o nabídce zájmových kroužků, z nich jen jedna informantka věděla také o nabídce letních táborů. „*Sídliště, Doučování, myslím, že nějaké zájmové kroužky, taky ten tématickej program a v létě nějaké tábory.*“

Tab. 7: Volnočasové programy, které středisko poskytuje

	Informant 1	Informant 2	Informant 3	Informant 4	Informant 5
Tématický program	X	X	X		
Oráč	X	X	X	X	
Sídliště			X	X	X
Doučování		X	X	X	X
Zájmové kroužky			X	X	
Letní tábory			X		

Zdroj: Vlastní výzkum

Na další otázku, zda jim návštěvy střediska pomáhají s nějakým problémem nebo starostí odpověděli čtyři komunikační partneři pozitivně, ano pomáhají. Z toho tři odpovědi

vypovídali o pomoci s učením do školy, a jeden komunikační partner se zmínil o motivaci k jiné zájmové činnosti. „*Jo, když chodím na doučování z angličtiny, tak jo.*“ „*Pomáhají mi s učením do školy, když něčemu, nějaké látce nerozumím.*“ „*No, jako myslím si, že jo. Že mám jiné záliby než sedět na mobilu a hrát hry.*“

Pátá otázka na komunikační partnery zněla: „*Poznal jsi kamarády až tady, nebo se znáte odjinud?*“ Odpovědi na tuto otázku byly vcelku jednotné. Komunikační partneři se shodli na tom, že většinu kamarádů znají již ze školy, jsou spolužáky. Zbytek kamarádů poznali čtyři informanti zde ve středisku, a jen jeden informant zná kamarády ze sídliště. „*Jednoho kluka znám ze školy, a s pár klukama jsem se skamarádil až tady.*“ „*Některé jsem poznala tady, některé znám ze školy, spolužáky.*“

Poslední otázkou bylo, kde a jak jinak tráví svůj volný čas. K této otázce je vypracována tabulka č. 8 – Trávení volného času informantů mimo středisko.

Všech pět komunikačních partnerů vypovědělo, že tráví svůj volný čas venku s kamarády. Z nich čtyři informanti uvedli druhou možnost trávení volného času doma. Čtyři informanti, kteří tráví svůj volný čas venku, se schází v parku, nebo tři z nich uvedli na hřišti. „*Venku v parku s kamarády, nebo doma.*“ „*Doma, nebo venku na hřišti.*“

Dva informanti, kteří uvedli trávení volného času doma se zmínili, že hrají hry na počítači. „*Bud' venku někde na hřišti, nebo ve skejtparku, tady nebo doma u počítače.*“

Jen jeden informant uvedl, že nemá moc času, protože má brigádu – roznos letáků. „*Venku na hřišti s kamarádama, ikdyž moc jakoby ven nechodím, protože máme práci, my roznášíme letáky, takže moc nemám čas.*“

Tab. 8: Trávení volného času informantů mimo středisko

	Venku s kamarády	Doma	Brigáda	Park	Hřiště	Hry na počítači
Informant 1	X					
Informant 2	X	X		X	X	
Informant 3	X	X		X		
Informant 4	X	X	X	X	X	X
Informant 5	X	X		X	X	X

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí dílčí výzkumné otázky č. 2

Druhá dílčí otázka zněla: V čem dětem pomáhá návštěva Salesiánské střediska mládeže?

Bylo zjištěno, že většina informantů se o středisku dozvěděli od svých kamarádů, ve dvou případech od své rodiny (rodiče, sourozenec). Jeden informant uvedl, že se o středisku dozvěděl prostřednictvím informací od pracovníka střediska.

Dále se zjistilo, že tři komunikační partneři navštěvují mimo Oratoř také program Doučování, a dva z nich navštěvují i program Sídlíště. Dvě informantky uvedli, že na Oratoř dochází jako asistentky (dobrovolnice), a dále také navštěvují otevřený klub Oráč, pro starší děti a mládež. Všichni komunikační partneři jsou celkem informovaní o programové nabídce střediska. Vypověděli, že znají minimálně dva další programy, které středisko dětem a mládeži nabízí. Dva informanti z pěti věděli o nabídce zájmových kroužků, z nich jen jedna informantka věděla také o nabídce letních táborů (chaloupek).

Z otázek bylo zjištěno, že návštěvy střediska dětem pomáhají a samotní informanti si to uvědomují. Tři komunikační partneři vypovídali o pomoci s učením do školy v rámci návštěv programu Doučování.

Jeden komunikační partner se zmínil o motivaci k jiné zájmové činnosti („*mám jiné záliby než sedět na mobilu a hrát hry*“).

Komunikační partneři se shodli na tom, že většinu kamarádů znají již ze školy, a zbytek kamarádů poznali, dle výroků, čtyři informanti až zde ve středisku. Středisko tudíž také pomáhá dětem navazovat nové vztahy s vrstevníky.

V neposlední řadě nabízí středisko prostor dětem k smysluplnému trávení volného času. Ve výzkumu bylo zjištěno, že informanti mimo středisko tráví svůj volný čas venku s kamarády v parku nebo na hřišti. Ve čtyřech případech tráví svůj volný čas doma, a dva informanti sdělili, že doma hrají hry na počítači. Jeden komunikační partner odpověděl, že moc volného času nemá, z důvodu brigády.

5 Diskuze

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké volnočasové aktivity Salesiánské středisko mládeže poskytuje a jaké volnočasové aktivity děti preferují. Při zpracovávání teoretické části bakalářské práce jsem naplnila tento cíl, kterým bylo zmapování nabídky volnočasových aktivit (programů), které středisko poskytuje. Myslím si, že středisko celkem přehledně nabízí své programy prostřednictvím svých internetových stránek, a také formou letáčků, které jsou volně přístupné pro širokou veřejnost. Informativní letáčky jsou dětem nabízeny nejen ve středisku, ale také pracovníky střediska v terénu, kdy obchází sídliště a hřiště, a aktivně zvou děti do střediska. V rámci svého dobrovolnictví jsem tuto terénní práci s pracovníky absolvovala, a jsem toho názoru, že je také důležitou součástí práce s dětmi.

Zjistila jsem, že nabídka volnočasových aktivit pro děti a mládež je opravdu široká. Ve středisku ji dělí do 4 sekcí: otevřené kluby, zájmové kroužky, dobrovolníci a praktikanti, chaloupky. Jednotlivé programy, které do těchto sekcí spadají, jsem zmínila v teoretické části bakalářské práce, v podkapitole „Činnosti Salesiánského střediska“.

Co bych velmi ráda zmínila je možnost dobrovolnictví. Dětem, kteří navštěvují Salesiánské středisko, pracovníci nabízí další spolupráci s nimi. Oslovují tedy potencionální budoucí dobrovolníky a asistenty, kteří do střediska rádi dochází a práce s dětmi je baví. Dětem a mládeži tato možnost nabízí osobnostní rozvoj a získání nových zkušeností. Osvojují si dovednosti vedoucího a mohou se aktivně účastnit nejen na organizaci programu, ale také na samotném výchovném působení a vzdělávání. Více informací o tom, jak jsou dobrovolníci průběžně vzděláváni a zaškolení se můžeme dočíst v Plánu práce na školní rok 2016/2017, který je veřejně přístupným dokumentem na internetových stránkách střediska.

Ve výzkumu mě mimo jiné zajímala informovanost dětí o nabídce volnočasových programů, proto jsem se jich na začátku rozhovoru ptala na základní informace, kterými byly: Jak dlouho středisko navštěvují, a jak často do střediska dochází. I přestože většina oslovených komunikačních partnerů docházeli do střediska relativně krátce, byli dobře informovaní. Na otázku, zda znají nějaký volnočasový program, které středisko poskytuje, odpověděli všichni informanti kladně. Děti zmínili minimálně dva další programy, které znají. Jedna komunikační partnerka, která navštěvuje středisko již 6. rok,

měla kompletní přehled o všech aktivitách, a zároveň i zmínila, že do Oratoře dochází již jako asistentka (dobrovolnice).

Dalším cílem práce bylo zjistit motivaci dětí, které navštěvují volnočasové programy v Salesiánském středisku mládeže v Českých Budějovicích. Na tento cíl práce odpovídají výsledky z první a druhé dílčí výzkumné otázky, které zároveň zkoumaly hlavní výzkumnou otázku. Tyto dílčí otázky zněly: „*Z jakého důvodu navštěvují děti Salesiánské středisko mládeže?*“ „*V čem dětem pomáhá návštěva Salesiánského střediska mládeže?*“

Hlavní výzkumnou otázkou bylo, jakou roli Salesiánské středisko mládeže zastává v trávení volného času dětí. Myslím si, že role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí je velmi důležitá. V následujících odstavcích se pokusím nastínit jednotlivé role střediska, které vyplývají z výzkumu.

Středisko se snaží dětem ukázat a naučit je, jak smysluplně mohou trávit svůj volný čas, a tím také zastává funkci prevence. Snaží se dětem pomáhat ve vzdělávání a vychovávat je, formovat. Poskytuje jim také prostor, jak uvádí Kaplánek (2012), nejen fyzický (dům, hřiště), ale i sociální (čas, možnosti a realizace představ), kde mají možnost rozvíjet své vztahy a aktivity.

Don Bosco kolem sebe začal shromažďovat chlapce, a tímto vznikla tzv. oratoř, místo, kde se pravidelně každou neděli, scházel s mladými lidmi, modlil se s nimi, učil je katechismus, ale také si s nimi hrál (Kaplánek, 2012). Oratoř, je místo, které podle něj mělo plnit funkci domova, hřiště, školy a farnosti (Kaplánek, 2012). Tyto jednotlivé funkce Salesiánské středisko mládeže zastává, a napomáhají mu tak ve výchově a vzdělávání.

Domov znamená, že oratoř je otevřeným domovem pro každého (Sklenář, 2012). Každý příchozí by se měl cítit osobně přijímán a vítán (Sklenář, 2012). Hřiště je prostor pro radostné setkávání s přáteli, místo, kde mohou hrát hry a bavit se s kamarády (Sklenář, 2012). Škola je prostorem pro vzdělávání (Sklenář, 2012). V mimoškolní oblasti lze sem zahrnout nejen rozvíjení zájmů, ale také výuku k samostatnosti, a k tomu, jak obstát v životě (Sklenář, 2012). Do vzdělávání patří i náboženské vzdělávání (Sklenář, 2012). Farnost je prostorem pro spirituální (duchovní) růst jednotlivce, a také prostorem k utváření vlastního názoru na základní životní otázky (Sklenář, 2012).

V inspekční zprávě (2016) se můžeme dočíst, že Salesiánské středisko mládeže vytváří prostor pro celostní rozvoj dětí a mládeže ve věku 3-26 let. Také Kaplánek (2012) uvádí, že středisko mladým lidem poskytuje prostor, nejen fyzický, ale i sociální, kde mají možnost rozvíjet své vztahy a aktivity.

Středisko poskytuje dětem prostor (zázemí), místo, kde je teplo a bezpečí. Toto potvrdil i výzkum, kdy komunikační partnerka uvedla „*je tady teplo, když venku je zima*“ jako důvod proč středisko navštěvuje.

Také dětem nabízí prostor k smysluplnému trávení volného času. Ve výzkumu bylo zjištěno, že informanti mimo středisko tráví svůj volný čas převážně venku s kamarády v parku nebo na hřišti. Ve čtyřech případech tráví svůj volný čas doma, a dva informanti sdělili, že doma hrají hry na počítači. Smysluplnější trávení volného času potvrzuje výrok komunikačního partnera, který uvedl: „*mám jiné záliby než sedět na mobilu a hrát hry.*“

Ptala jsem se dětí, co si myslí, proč středisko existuje. Děti uváděly, že je dobré trávit volný čas ve středisku, nachází zde zázemí. Nejčastější odpovědi byly, že ve středisku mají spoustu kamarádů. Tři děti si myslí, že středisko je tu pro ně (děti), aby měly kde trávit svůj volný čas, aby si měly kde hrát a nebyly pořád jenom doma. „*Je lepší hrát hry s kamarády než na mobilu*“ uvedl jeden chlapec. Dvě děti uvedly, že středisko existuje proto, aby jim pomáhalo. Myslím si, že z těchto odpovědí vyplývá a potvrzuje můj dojem o tom, že středisko je velmi prospěšné v různých směrech.

Dle mého názoru je pro děti jistě lepší, když tráví čas pod „dohledem“ pracovníků střediska, než když tráví čas neřízeně, nekontrolovatelně venku. Moji domněnku upevňuje i Bauman et al. (2012), který uvádí, že u dětí a mládeže je důležité jejich volný čas pedagogicky vést a koordinovat, motivovat je k jeho pozitivnímu, smysluplnému a rozvíjecímu trávení. Dále také Bauman et al. (2012) uvádí, že děti si s volným časem nedokáží poradit a jejich způsoby trávení volného času nabývají charakteru rizikovosti, mnohdy konfliktnosti k normám společnosti, které mohou vést až ke kriminálnímu jednání mladistvých. Středisko tedy zastává i funkci preventivní, která je v dnešní době velmi důležitá nejen pro společnost, ale hlavně pro děti a mládež. Preventivně působí pomocí salesiánského výchovného systému. Na prevenci u dětí a mládeže si zakládal již Don Bosco, který si všiml, že děti se chovají lépe, i k sobě navzájem, pokud je v jejich přítomnosti dospělá osoba.

Myslím si, že Don Bosco svým přístupem a láskou k dětem a mládeži, jak se jim naplno věnoval po celý svůj život, se stal velkým vzorem pro spousty lidí. A právě po vzoru Dona Bosca, a podle jeho přístupu k dětem, by měli i pracovníci střediska přijímat děti a mládež bez rozdílu, a být jim výchovným vzorem. Potěšilo mě, když jsem ve výzkumu zjistila, že opravdový přístup pracovníků střediska k dětem je vstřícný a kamarádský, jak samy děti nazvaly. Spokojenost s pracovníky vyjádřily kladně, a jedna komunikační partnerka dokonce i zmínila důvěru k pracovníkům, že by se na pracovníky nebála obrátit s jakoukoliv prosbou o radu či pomoc. Těmito výsledky se potvrzuje, že středisko nabízí dětem prostor, který splňuje funkci domova, kde se mohou cítit vítáni.

Když Don Bosco kolem sebe začal shromažďovat chlapce, kteří přicházeli do velkoměsta za prací, tak se je snažil zaujmout tím, co se jim líbilo, aby mohl jejich jednání usměrňovat (Kaplánek, 2012). Jsem jistě toho názoru, že středisko mládeže se snaží zjišťovat mezi dětmi a mládeží aktuální zájmy dětí, aby je mohli zaujmout činnostmi, která je baví. Vím z vlastní zkušenosti při dobrovolnictví ve středisku, že jsme s pracovníci střediska pozorováním dětí mapovaly, co je nejvíce baví za činnosti nebo hry, kterými bychom mohly děti příště znovu oslovit, a navázat tak s nimi důvěrnější kontakt.

Při výzkumu jsem se dětí také ptala, co je ve středisku baví. Nejčastější odpovědi bylo, že je nejvíce baví povídání si s kamarády a sezení na gauči. Z tohoto mohu usoudit, že děti středisko navštěvují i z toho důvodu, že jim nabízí prostor pro setkávání se s kamarády a kamarádkami, ale také i pro navazování nových kamarádských vztahů. Svou roli zde zastává, jako prostředník k navázání vztahů s vrstevníky. Dalšími činnostmi bylo hraní her, ať už společenských nebo sportovních aktivit. Tyto výsledky potvrzují, že středisko splňuje funkci hřiště. Děti do střediska dochází, aby si zde spolu mohly povídat, hrát a dobře se bavily.

Středisko plní i funkci školy, a to výzkum také potvrzuje. Děti během rozhovoru uvedly, že do střediska dochází na doučování, aby jim pomohlo s učením do školy, kterému nerozumí, nebo jim moc nejde.

Tento výzkum pro mě přináší řadu poznatků při práci s dětmi a mládeží, které mohu využít v další činnosti s nimi. Při výzkumu se potvrdily některé mé domněnky o roli střediska, jako o výchovně – vzdělávacím institutu.

Výsledky z výzkumu mohou být užitečné pro studenty sociálních, ale i pedagogických oborů, které práce s dětmi zajímá. Tato bakalářská práce, a její výsledky z výzkumu, mohou lépe nastínit roli Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí.

Ve výzkumu mě velmi překvapilo, že děti neznaly žádnou další organizaci nebo klub, kde by mohly trávit svůj volný čas. Proto si myslím, že by bylo velmi užitečné a prospěšné pro další výzkum v oblasti práce s dětmi, se více zajímat o propagaci jednotlivých volnočasových programů střediska, a případně i propagaci jiných organizací, které nabízí aktivity k trávení volného času dětí a mládeže. Domnívám se, že by další výzkum mohl napomoci i při navázání spolupráce s jednotlivými organizacemi, a provázanosti služeb.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapování volnočasových aktivit, které Salesiánské středisko mládeže v Českých Budějovicích nabízí, a jaké volnočasové aktivity děti preferují. Dalším cílem bakalářské práce bylo zjistit motivaci dětí, které volnočasové programy v Salesiánském středisku mládeže navštěvují.

K naplnění tohoto cíle byla stanovena hlavní výzkumná otázka, která měla poukázat na to, jakou má roli Salesiánské středisko mládeže v trávení volného času dětí. Tato hlavní výzkumná otázka byla dále rozdělena na dvě dílčí výzkumné otázky.

Autorka prováděla kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaného rozhovoru s dětmi ve věku 10-15 let, kteří navštěvují volnočasový program Oratoř v Salesiánském středisku mládeže v Českých Budějovicích. Výzkumu se zúčastnilo celkem pět komunikačních partnerů, a to dvě dívky a tři chlapci. S ohledem na etické aspekty práce nejsou v textu zmíněna jména komunikačních partnerů.

Záměrem první dílčí výzkumné otázky bylo zjistit, z jakého důvodu děti Salesiánské středisko navštěvují.

Druhá dílčí výzkumná otázka nám zodpovídá, v čem dětem návštěvy střediska pomáhají.

Výzkum přinesl odpovědi na tyto stanovené otázky. Bylo zjištěno, že děti navštěvují středisko, protože jim poskytuje zázemí (prostor), kde si mohou bez obav hrát, a na pracovníky se mohou kdykoliv obrátit s prosbou o radu či pomoc. Dále také dětem dává prostor pro navázání nových kamarádkých vztahů, a umožňuje jim tyto vztahy prohloubit. Středisko poskytuje také pomoc ve vzdělávání, a to formou volnočasového programu Doučování.

Na závěr lze říci, že z výzkumu vyplynulo, že role Salesiánského střediska mládeže v trávení volného času dětí je velmi důležitá. Snaží se dětem ukázat, jak smysluplně mohou trávit svůj volný čas.

Výsledky bakalářské práce mohou být poskytnuty na setkání Národní rady Salesiánů, kde se projednávají záležitosti v oblasti práce s dětmi a mládeží. Poznatky získané při psaní bakalářské práce může autorka uplatnit při práci s dětmi a mládeží v Salesiánském hnutí mládeže v Telči, kde je aktivním členem.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) BAUMAN, P. et al., 2012, Volný čas a jeho různá pojetí v minulosti a v současnosti. In: Kaplánek, M. (ed.). *Čas volnosti – čas výchovy: Pedagogické úvahy o volném čase*. Praha: Portál, s. 15-56. ISBN 978-80-262-0450-3.
- 2) BOSCO, D., 2007. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. Praha: Portál, 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8.
- 3) BOSCO, T., 1994. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 160 s. ISBN 80-85282-86-0.
- 4) BOSCO, T., 2004. *Don Bosco*. 3. vydání. Praha: Portál, 440 s. ISBN 80-7178-967-4.
- 5) BOSCO, T., 2014. *Život Dona Boska*. Praha: Portál, 48 s. ISBN 978-80-262-0713-9.
- 6) BROCARDI, P., 1999. *Človek a svätec: Don Bosco jako živá spomienka*. Bratislava: Oto Németh, 228 s. ISBN 80-88949-00-9.
- 7) CUSHMAN, G., et al. (eds), 2005. *Free time and leisure participation: international perspectives*. 320 s. doi: 10.1079/9780851996202.0000
- 8) HÁJEK, B. et al., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd., Praha: Portál. 240 s. ISBN 978-80-262-0030-7.
- 9) HOFBAUER, B., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd., Praha: Portál. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- 10) *Inspekční zpráva*, 2016. [online]. Salesiánské středisko mládeže České Budějovice [cit. 2017-02-22] Dostupné z: http://www.sasmcb.cz/wp-content/download/Inspekcní_zpráva_2016.pdf
- 11) JANIŠ, K. ml., 2009. *Úvod do problematiky volného času*. 1. vyd., Opava: Slezská univerzita. 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.

- 12) KAJANOVÁ, A., URBAN, D., 2010. Pojetí sociální práce s etnickými menšinami u Salesiánů. In: BALVIN, J., KWADRANS, L. (eds). *Situation of Roma Minority in Czech, Hungary, Poland and Slovakia*. Wrocław: Foundation of Social Integration Prom, s. 185-190. ISBN 978-83-928354-6-2.
- 13) KAPLÁNEK, M., 2012. *Výchova v salesiánském duchu: příručka pro dobrovolníky, animátory a zaměstnance salesiánských zařízení*. Praha: Portál. 120 s. ISBN 978-80-262-0126-7.
- 14) KAPLÁNEK, M., 2013. *Animace: studijní text pro přípravu animátorů mládeže*. 1. vyd., Praha: Portál. 104 s. ISBN 978-80-262-0565-4.
- 15) KNOTOVÁ, D., 2011. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido. 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.
- 16) MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- 17) PÁVKOVÁ, J. et al., 2008. *Pedagogika volného času*. 4. vyd., Praha: Portál. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6
- 18) *Plán práce: školní rok 2016/2017*, 2016 [online]. Salesiánské středisko mládeže České Budějovice [cit. 2017-03-01] Dostupné z: http://www.sasmcb.cz/wp-content/uploads/plan_prace_16_17.pdf
- 19) PRŮCHA, J., 2000. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. 1. vyd., Praha: Portál. 272 s. ISBN 80-7178-399-4
- 20) PRŮCHA, J. et al., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. vyd., Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- 21) Salesiáni Dona Boska, © 2016. *Kdo jsme* [online]. Praha [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/kdo-jsme/>
- 22) Salesiánské středisko mládeže, © 2017. [online]. České Budějovice [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.sasmcb.cz/>
- 23) SCHIÉLÉ, R., 1999. *Don Bosco*. Praha: Portál, 95 s. ISBN 80-7178-196-7.

- 24) SKLENÁŘ, M., 2012. *Salesiánská výchova do kapsy: ...pro animátory a dobrovolníky, kteří se inspirojí přístupem sv. Jana Boska*. Praha: Salesiánská asociace Dona Boska (SADBA), 51 s.
- 25) *Statut*, 2014. [online]. Salesiánské středisko mládeže České Budějovice [cit. 2016-03-01] Dostupné z: http://www.sasmcb.cz/wp-content/download/statut_14_15.pdf
- 26) *Školní vzdělávací program*, 2015. [online]. Salesiánské středisko mládeže České Budějovice [cit. 2017-02-18] Dostupné z: http://www.sasmcb.cz/wp-content/download/SVP_2015.pdf
- 27) TARGAMADZE, V., 2012. Preventive systém – Implementation paradigm of free education in Lithuanian schools. *Logos (Lithuania)*. 70, s. 146-156. ISSN 0868-7692.
- 28) ROBERTS, K., 2006. *Leisure in contemporary society.*, 226 s., doi: 10.1079/9781845930691.0000.
- 29) RUSKIN, H., 2000. Youth at Risk and Leisure. In: SIVAN, A., RUSKIN, H. (eds). *Leisure education, community development and populations with special needs*. s. 153-169. doi: 10.1079/9780851994444.0000
- 30) VÁŇOVÁ, J., KAPLÁNEK, M., 2002. *Práce v salesiánském duchu: Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR*. Praha: Salesiánská provincie pro svou vnitřní potřebu. 40 s.
- 31) VEAL, A. J., 2002. Leisure and tourism: rights, needs and citizenship. In: VEAL, A. J. (ed.) *Leisure and tourism policy and planning*. s. 11-35. doi: 10.1079/9780851995465.0000
- 32) Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, 2005. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 20, s. 509-511. ISSN 1211-1244.
- 33) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání, ve znění pozdějších předpisů. 2004 In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 190. ISSN 1211-1244.
- 34) *Zřizovací listina školské právnické osoby*, 2006. [online]. Salesiánské středisko mládeže České Budějovice [cit. 2016-12-15] Dostupné z: http://www.sasmcb.cz/wp-content/download/zrizovaci_listina_2016.pdf

8 Seznam zkratk

DDM – Dům dětí a mládeže

NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MŠMT ČR – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky

ŠVP – Školní vzdělávací program

TF JU – Teologická fakulta Jihočeské univerzity

ZSF JU – Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity

9 Seznam tabulek

Tab. 1: Časový harmonogram	str. 34
Tab. 2: Základní informace o komunikačních partnerech výzkumu	str. 36
Tab. 3: Motivace k návštěvě střediska	str. 37
Tab. 4: Činnosti, kterými informanti tráví čas ve středisku	str. 38
Tab. 5: Proč středisko existuje, a proč je dobré zde trávit volný čas?	str. 40
Tab. 6: Od koho se informanti o středisku dozvěděli	str. 41
Tab. 7: Volnočasové programy, které středisko poskytuje	str. 42
Tab. 8: Trávení volného času informantů mimo středisko	str. 43

10 Přílohy

Seznam příloh

Příloha I: Informovaný souhlas

Příloha I: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Škola: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Studentka: Jana Knosová

Jsem studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, studuji obor Rehabilitační - psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory, a píši bakalářskou práci s názvem „Role Salesiánského střediska mládeže a trávení volného času dětí“. K vypracování své práce potřebuji rozhovory s účastníky otevřeného programu Oratoř. S Vaším dítětem bych provedla rozhovor v Salesiánském středisku mládeže. Nahrávka rozhovoru na diktafon bude sloužit jen mým studijním účelům, nikde je zveřejňovat nebudu, ani jméno Vašeho dítěte. Výzkum k mé bakalářské práci je zcela anonymní.

Souhlasím, aby můj syn/moje dcera

poskytl/poskytla nahrávaný rozhovor na diktafon v Salesiánském středisku mládeže pro účely vypracování bakalářské práce na ZSF JČU.

V.....dne.....

Podpis zákonného zástupce.....